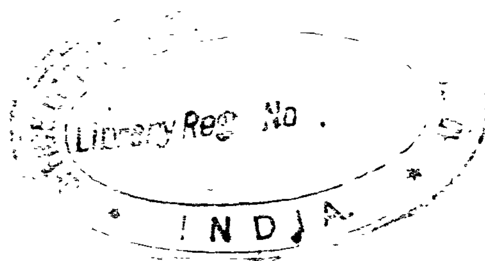

OUDHEIDKUNDIGE DIENST

IN

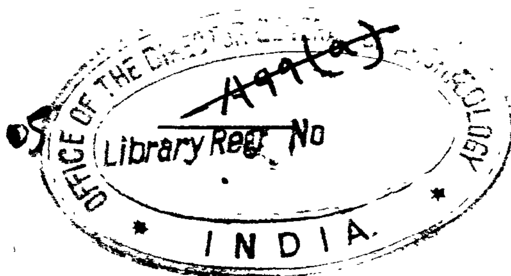
NEDERLANDSCH-INDIË

OUDHEIDKUNDIG VERSLAG
1912

UITGEGEVEN DOOR HET

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN
KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

WELTEVREDEN
ALBRECHT & Co

'S HAGE
M. NIJHOFF

INHOUD

Oudheidkundig Verslag

OVER HET

Eerste kwartaal 1912.

Ingevolge machtiging van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst dd. 16 Februari 1912 No. 2565 is een wijziging gebracht in de samenstelling der driemaandelijksche verslagen.

Tot nu toe droegen deze namelijk een tweeslachtig karakter. Zij bevatten zoowel mededeelingen over personeel, materiaal, gang der werkzaamheden enz. als ook wetenschappelijke gegevens van archaeologischen en epigraphischen aard. Hoewel nu een dergelijke samenstelling op zich zelf tengevolge van vèrmenging van zoo ongelijksoortige en ongelijkwaardige zaken een eenigzins verwarrenden en onaangenamen indruk moet maken, kan men haar in de eerste jaren van een pas opgezet systematisch oudheidkundig onderzoek onmogelijk vermijden. Onverwachte vondsten en ontdekkingen, waarvan men de beteekenis nog niet volkomen kan beoordeelen, doch wier belangrijkheid niettemin een dadelijke publicatie eischt, doen zich telkens temidden van het werkprogramma voor; men is dan wel gedwongen alles te zamen in één verslag samen te vatten om zoodoende de verzamelde gegevens, naarmate men er de beschikking over kreeg, zoo spoedig mogelijk wereldkundig te maken. Dat overigens dergelijke verslagen niet tot de minst belangrijke behooren, zal voor de lezers der rapporten van generaal Cunningham in Indië en van Dr. Brandes ten onzent niet nader uiteengezet behooren te worden.

Dat neemt intusschen niet weg, dat op den duur een zoodanige samenstelling der rapporten te veel bezwaren gaat meebrengen. Bij een voortgezet oudheidkundig onderzoek gaat het nu eenmaal niet aan, precies om de drie maanden een zeker quantum wetenschappelijke gegevens af te leveren. Men moet dan op een in verband met zijn onderzoek geheel willekeurig moment voorloopige resultaten gaan geven, die wellicht onjuist zullen blijken en in elk geval onvolledig zijn en men geeft zoodoende ook nooit eens een geheel overzicht of volledige publicatie over een bepaald onderwerp. Ook voor den lezer of gebruiker is het hoogst onaangenaam als hij, wanneer een bepaalde zaak hem intresseert, de gegevens daarvoor uit allerlei kwartaalrapporten bij stukjes en beetjes bij elkaar moet zoeken.

Deze redenen, wier juistheid mij in de practijk maar al te zeer gebleken was, deden mij voorstellen om, in navolging van Britsch-Indië een principieele scheiding te maken tusschen de niet-wetenschappelijke mededeelingen, de gang der werkzaamheden zonder meer dus, en de wetenschappelijke.

De eerste zullen als tot dusver in kwartaalrapporten gegeven worden, waarvan het eerste hierbij aangeboden wordt; deze gegevens zullen steeds onder eenige vaste hoofden gerangschikt worden, zoodat men altijd gemakkelijk zal kunnen contrôleeren, wat er voor werkzaamheden hebben plaats gehad.

Daarentegen zullen de wetenschappelijke resultaten ongeveer eenmaal per jaar gepubliceerd worden in deelen van den omvang en het platenaantal der thans uitgegeven „Rapporten van de Commissie in Nederlandsch-Indië voor Oudheidkundig Onderzoek op Java en Madoera," dan echter niet meer in verslagvorm, maar als een verzameling van eenige artikelen, in elk waarvan een bepaald onderwerp behandeld wordt. Eventueel kunnen daarbij ook artikelen van buiten het oudheidkundig personeel staande bevoegde personen worden opgenomen.

§ 1. Personeel.

Bij Gouv. Besl. van 16 Maart 1912 No. 24 werd aan den Heer J. Knebel op zijn verzoek eervol ontslag verleend als lid der Oudheidkundige Commissie. Hoewel het hier de plaats niet is om op de verdiensten van den Heer Knebel voor het oudheidkundig onderzoek nader in te gaan, wil ik niet nalaten met een enkel woord de ijver en toewijding in herinnering te brengen, waarmede de Heer Knebel dikwijls onder zeer ongunstige omstandigheden zijn taak heeft vervuld. Gelijk bekend, was aan den Heer Knebel het opmaken van den oudheidkundigen inventaris van Java en Madoera opgedragen: hij heeft dit door de vele reizen zeer zware werk voor het grootste deel ten einde gebracht: immers van het eigenlijke Java resten nog slechts de in oudheidkundig opzicht niet bijzonder belangrijke residenties Banjoemas en Pekalongan.

De Heer Knebel, wiens medewerking noode gemist zal worden, kan dus met voldoening op den verrichten arbeid terugzien.

Bij Gouv. Besl. van 14 Maart 1912 No. 15 werd de Heer J. J. de Vink, oud-assistent-fotograaf bij de Boro-Budur-restauratie, ter mijner beschikking gesteld ten einde zich op het Oudheidkundig Bureau voor te bereiden voor het oudheidkundig onderzoek in Pasé. Deze voorbereiding had plaats onder leiding van den Heer Melville, terwijl de Heer de Vink tevens gelegenheid had voor eenige andere fotografische werkzaamheden ten behoeve der Oudheidkundige Commissie.

§ 2. Bureau.

De inrichting van het bureau werd vervolledigd door het aanmaken van een spoelinrichting. Ook kan thans geconstateerd worden, dat alle cliché's en fotografisch materiaal, afkomstig van de Boro-Budur-restauratie op het Bureau zijn ondergebracht.

Wat de werkzaamheden betreft, werd in de eerste plaats de regeling van het oudheidkundig archief, waarvan in een

vorig rapport is sprake geweest, ten einde gebracht: de op de verschillende oudheden enz. betrekking hebbende stukken zijn in afzonderlijke dossiers geordend.

Van de op verzoek van de Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen naar het Oudheidkundig Bureau overgebrachte oudheidkundige cliché's en foto's van dat Genootschap werd een lijst samengesteld De verzameling foto's der Oudheidkundige Commissie werd geheel gecontrôleerd en de ontbrekende exemplaren werden door nieuwe afdrukken vervangen. Ten slotte werden onderscheiden proeven genomen met verschillende soorten papier en inkt-mengsels tot het verkrijgen van de beste en duidelijkste soorten van abklatschen. Deze proeven zijn nog niet beëindigd.

Inmiddels werd eveneens voortgegaan met het bijeenbrengen van de volledige gegevens aangaande de Javaansche oudheden, waarvan in een vorig rapport sprake is geweest.

§ 3. Reizen.

Eerst kort na een afwezigheid van eenige maanden teruggekeerd, vertoefde ik zelf gedurende het geheele kwartaal te Batavia. Ook de Heer Knebel maakte geen reizen. De Heer Melville deed in Januari twee reizen: één naar de tempels in de vlakte van Prambanan en naar Tjebongan en één naar Grissee; in Februari bezocht hij de tempels van Djedong (afd. Modjokerto) en eveneens Grissee, naar welke laatste plaats hij zich ook in de maand Maart nog een paar maal begaf. Over de reizen naar Prambanan en Grissee zie men § 4, over de andere § 6.

§ 4. Bescherming van monumenten.

Bij een contrôle-bezoek van den Heer Melville aan de tempels van *Prambanan* werden deze alle, voorzoover bezocht, goed onderhouden aangetroffen. Maatregelen ter bescherming leken den Heer Melville niet noodig behalve bij Tjandi Sari. Aan dit bouwwerk zal versterking noodig zijn:

a. aan den onderbouw van den Zuid-Oost-hoek,

b. aan de bovenverdieping van den Zuidelijken gevel,

c. aan de vensters van den Zuid-Oost-kant en den Oostelijken gevel.

Ook deed de Heer Melville onderzoek naar de zich buiten het tempelterrein bevindende tempelsteenen, naar aanleiding van een verzoek van den bewaarder der oudheden om gelden beschikbaar te stellen voor het binnen het tempelterrein terugbrengen dier steenen. Daar deze steenen geen versiering droegen, werd den bewaarder voornoemd medegedeeld, dat hij, indien er zich enkele versierde onder mochten blijken te bevinden, deze enkele stukken door het tjandi-personeel in den drogen tijd terug kon doen halen, doch dat de groote massa geen oudheidkundige waarde bezat.

Van de aan den Heer Melville opgedragen maatregelen tot behoud van de gapura te *Grissee* werd in het vorig verslag reeds melding gemaakt. Deze maatregelen bestaan in hoofdzaak in het wegnemen van den boom die het bouwwerk beschadigt en het aanbrengen van steunkolommen.

Tengevolge van tegenspoed met het werkvolk heeft de Heer Melville dit werk nog niet ten einde kunnen brengen; wat er nog aan te doen valt, zal gedurende zijn afwezigheid volgens zijn aanwijzingen door de plaatselijke autoriteiten geschieden.

§ 5. Inventarisatie.

De Heer Knebel voltooide den oudheidkundigen inventaris van de residentie *Kedoe* en leverde die vóór zijn ontslagaanvrage in. Deze inventaris zal op de gewone wijze bij het Rapport van 1911 gedrukt worden.

§ 6 Nieuwe opnamen, opgravingen, enz.

Blijkens in het vorig rapport vermeld schrijven van den Heer G. Dom te *Tjebongan* is nabij de suikerfabriek van dien naam een nieuw fundament bloot gekomen. Het bleek te zijn een rechthoekige tjandi met een trap naar het Oosten,

dus tegenover de trap van de eerst-ontdekte Noordelijke tjandi; er binnen werden aangetroffen een nandi en een voetstuk. Een en ander werd opgemeten, in schetsteekening gebracht en gefotografeerd.

Volgens het gewone werkprogramma werd voortgegaan met de opname van de ruïnes te *Djedong*, twee poorten, de z. g. n. Tjandi Pasetran, een bijtempeltje daarvan en den hoek van nog een bouwwerk. Deze werden geteekend en gefotografeerd. In het bijzonder werd nog een onderzoek ingesteld naar de fundeering van de Zuidelijke poort.

§ 7. Vondsten.

De eenige vondst, die ter mijner kennis gebracht werd, was die van een beschreven steen, opgegraven op het koffieland *Tjondrogeni*, onderdistrict Poedak, district Poeloeng, afd. Ponorogo, res. Madioen. Op mijn verzoek werd deze steen door den assistent-resident van Ponorogo opgezonden naar het Museum van het Bataviaasch Genootschap. De steen draagt het jaartal 1472 en in verband daarmede vertoont ook het schrift een laat en eenigzins verloopen karakter. De inscriptie, welke nog slechts eenige dagen te Batavia is, is nog niet ontcijferd.

§ 8. Epigraphie.

Mijn epigraphische werkzaamheden bestonden voornamelijk in de bestudeering van de oorkonden van Kṛtanagara, waarvan er één, die van 1188, in het Oudheidkundig Rapport van 1911 wordt gepubliceerd. Verder hield ik mij bezig met de inscripties uit de Padangsche Bovenlanden, in verband met een aanstaande reis daarheen. Ten slotte werd de epigraphische nalatenschap van wijlen Dr. Brandes onderzocht, naar aanleiding van de eventueele publicatie daarvan door het Bataviaasch Genootschap.

§ 9. Fotografieën.

Bij dit verslag worden 58 afdrukken aangeboden, waarvan men de lijst vindt in Bijlage A. De opnamen zijn alle van

den Heer Melville en betreffen respectievelijk de poorten en tempels van Djedong, Bangkal, Kesiman-tengah, Rimbi, Goenoeng-Gangsir, Badjang-ratoe, Grissee en Tjebongan. Gedeeltelijk werden zij reeds in het vorig kwartaal gemaakt, doch eerst in dit afgeleverd. Evenzoo zullen enkele in dit kwartaal gedane opnamen eerst bij het volgend verslag aangeboden kunnen worden.

§ 10. **Teekeningen.**

Teekeningen werden vervaardigd of zijn in bewerking van de oudheden te Djedong en van Tjandi Tjebongan. De door den Heer Melville ingediende staat van het teekenwerk is als Bijlage B. hierbij gevoegd.

§ 11. **Musea en Verzamelingen.**

In het Museum te Batavia, dat overigens uit den aard der zaak aan de bemoeienis der Oudheidkundige Commissie onttrokken is, deed ik door den Heer de Vink eenige beelden fotografeeren.

Van het Museum te Jogjakarta of van de particuliere verzamelingen hier te lande kwam geen bericht in, noch ook had eenige contrôle van het eerste of bezoek aan die laatsten plaats.

§ 12. **Lijst van Monumenten.**

Als Bijlage C. is aan dit verslag een „Voorloopige Lijst van Monumenten. I Oost-Java" toegevoegd.

De bedoeling daarvan is de volgende:

Uit den aard der zaak zijn er onder de vele overblijfselen van oude monumenten een aantal, die om hun wetenschappelijke of kunst-waarde verdienen voor verder verval behoed te worden, naast een aantal, waaruit zoo weinig meer te leeren valt, dat zij de zorg van onderhoud niet zouden loonen en die dus, nadat zij door opname behoorlijk zijn vastgelegd, aan hun lot kunnen worden overgelaten. Nu spreekt het vanzelf, dat tusschen die beide groepen ergens een grens getrokken moet worden, d. w. z. niet willekeurig, maar vol-

gens bepaalde principes. Naar aanleiding daarvan moet dan een lijst worden vastgesteld, waarin wat wij kortheidshalve de beschermde monumenten zullen noemen, zijn opgenomen, deze monumenten moeten aan de hand van de lijst op gezette tijden gecontrôleerd worden, waarop dan eventueel voorstellen tot het tegengaan van verval zullen volgen. Deze lijsten moeten dan verder voortdurend bijgehouden en herzien worden. Daarnaast zal ook een lijst moeten worden opgesteld van de overblijfselen, waarover zich de regeeringszorg, na behoorlijke opname, niet langer zal behoeven uit te strekken: deze laatste lijst zal voorkomen, dat onmerkwaardige puinhoopen door ijverige leeken telkens opnieuw „ontdekt" worden en dan telkens door opeenvolgende oudheidkundigen opnieuw moet worden vastgesteld, dat ze het conserveeren niet waard zijn.

Als begin van een dergelijken arbeid is nevensgaande lijst samengesteld; zij berust op de inventarissen van den Heer Knebel. Zij draagt een voorloopig karakter; immers naast bouwvallen, uit de opname van Dr. Verbeek bekend, doch door den Heer Knebel niet opnieuw bezocht, bevat zij ook tempelrestes, wier contrôle van 1902 dateert en waar in den loop der jaren dus heel wat mee gebeurd kan zijn. Het ligt dus voor de hand, dat op deze voorloopige lijst meerdere namen voorkomen, die van de definitieve zullen verdwijnen; de voorloopige lijst zal echter dienen, om aan de hand daarvan de verdere contrôle te doen plaats hebben.

Een voorloopige lijst van de Midden-Javaansche monumenten zal volgen, zoodra de inventarisatie van Kedoe in druk verschenen is.

§ 13. **Publicaties.**

De Oudheidkundige Rapporten over 1909 en over 1910 verschenen in druk gedurende het afgeloopen kwartaal. Van dat over 1911 zijn op het oogenblik zes vel afgedrukt, terwijl de platen op het Topographisch Bureau gereproduceerd worden.

§ 14. Geschenken.

Aan *boekwerken* werden ontvangen: van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen een Gids voor den bezoeker der schatkamer en afl. 1 en 2 van Tijdschrift voor Ind. Taal- Land- en Volkenkunde deel LIV, van den Heer Broekveldt te Ponorogo twee overdrukjes, onderscheidenlijk van Not. Bat. Gen. 1904 Bijl. III en van Tijdschrift voor het Binn. Best. 1899 p. 409-411, beide van zijn hand. Een *afteekening* werd mij door den Assistent-Resident van Ponorogo toegezonden van den in § 7 genoemden steen.

Foto's werden niet ontvangen.

§ 15. Programma voor het volgend kwartaal.

Gedurende een deel van de maanden April en Mei zal ik op grond van het Gouv. Besl. van 23 Maart 1912 No. 12 een dienstreis ondernemen naar Fort v. d. Capellen, terwijl de rest van het kwartaal waarschijnlijk besteed zal worden aan de uitwerking en contrôle van de daar te verzamelen gegevens.

De Heer Melville zal eenigen tijd aan de werkzaamheden der Oudheidkundige Commissie onttrokken zijn ten behoeve van het onderzoek in Pasé (Gouv. Besl. van 14 Maart 1912 No. 15). Indien hij in den loop van het volgende kwartaal terug mocht keeren, zal hem worden opgedragen: 1° de nog slechts weinig tijd vorderende opname in de afd. Modjokerto te voltooien, 2° met den reeds meermalen besproken arbeid op het Diëng-plateau een aanvang te maken.

Ook blijven, zoodra de gezondheidstoestand in die streek het toelaat, de laatste opnamen van Tjandi Kidal op het programma staan.

De Oudheidkundige Ambtenaar, Voorzitter
der Commissie in Nederl.-Indië voor
Oudheidkundig Onderzoek op
Java en Madoera.

Dr. N. J. KROM.

BATAVIA, April 1912.

Lijst der fotographische opnamen.

1ste kwartaal 1912.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1257	18 × 24	Djedong (afd. Modjokerto), Zuiderpoort.	voorzijde (West).
1258	„	id.	Noord-Oost.
1259	„	id.	achterzijde (Oost).
1260	„	id.	Zuid-Oost.
1261	„	id.	trap en trap vleugels.
1262, 1262a	„	id.	monsterkop en ornament aan de achterzijde.
1263	„	id.	zelfde van ter zijde.
1264	„	id.	monsterkop en ornament aan de Zuidzijde.
1265	„	id.	zelfde van ter zijde.
1266	„	Djedong, Noorderpoort.	voorzijde (West).
1267	„	id.	achterzijde (Oost).
1268	„	id.	Zuid-Oost.
1269, 1269a	„	id.	monsterkop en ornament aan de achterzijde.
1270	„	id.	zelfde van ter zijde.
1271	„	Tj Djedong (Pasetran).	voorzijde van den grooten tempel.
1272	„	id.	hoek van den derden tempel.
1273	„	id.	bijtempel en groote tempel.
1274	„	id.	reliëfs van den bijtempel. Zuid-zijde.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1275	18 × 24	Tj. Djedong (Pasetran).	reliëfs van den bijtempel, Noordzijde.
1276	,,	Tjandi Bangkal (afd. Modjokerto).	voorzijde (West).
1277	,,	id.	ingang.
1278	,,	id.	Noord-West ten Westen.
1279	,,	id.	Noord-Oost.
1280	,,	id.	achterzijde (Oost).
1281	,,	id.	Zuid-West.
1282	,,	id.	Zuid-West ten Westen.
1283, 1284	,,	Tjandi Kesiman tengah (afd. Modjokerto).	voorzijde (West).
1285	,,	id.	Noord-West ten Westen.
1286	,,	id.	Noord.
1287	,,	id.	achterzijde (Oost).
1288	,,	id.	Zuid-West ten Zuiden.
1289		id.	Zuid-West.
1290	,,	id.	fragmenten.
1291	,,	Tjandi Rimbi (afd. Djombang).	voorzijde (West).
1292	,,	id.	Noord-West.
1293	,,	id.	Noord.
1294	,,	id.	Noord-Oost.
1295	,,	id.	achterzijde (Oost).
1296	,,	id.	Zuid-Oost.
1297	,,	id.	Zuid-Oost ten Oosten.
1298	,,	id.	Zuid.
1299	,,	id.	Zuid-West ten Westen.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1300	18 × 24	Tjandi Rimbi (afd. Djombang).	Noord-Oost ten Oosten.
1301	„	Tjandi Goenoeng Gangsir (afd. Bangil).	voorzijde (Oost).
1302	„	id.	Zuid.
1303	„	id.	Zuid-West.
1304	„	id.	Noord-West.
1305	„	id.	Noord-West ten Noorden.
1306	„	Badjang-ratoe (afd. Modjokerto).	voorzijde (Zuid).
1307	„	id.	Zuid-Oost.
1308	„	Grissee, bij het graf van Malik Ibrahim.	gapura, voorzijde.
1309	„	id.	gapura, Noord-Oost.
1310	„	Tjandi Tjebongan.	fundamenten van den derden tempel.
1311	„	id.	steenen nandi.
1312	„	id.	voetstuk.

Afgesloten 31 Maart 1912.

BIJLAGE B.

Stand van het teekenwerk.

1ste kwartaal 1912.

Tjandi Tjebongan.

Op grond van de bij de opname van de nieuw-gevonden fundamenten verkregen gegevens werd de plattegrond van het geheele tempelcomplex samengesteld.

Djedong.

Van de eerste gapura zijn de opstand en de doorsneden aangevangen en gedeeltelijk voltooid. Wanneer ook de teekeningen van de tweede gapura afgewerkt zijn, zal de volledige lijst der teekeningen van de poorten te Djedong in zijn geheel gegeven worden.

BIJLAGE C.

Voorloopige Lijst van

I. Oost-

Residentie.	Afdeeling.	District.	Desa.
Rembang.			
Madioen.	Magetan.	Gorang-garèng.	Simbatan-wetan.
Kediri.	Berbek.	Andjoek.	Tjandi-redjo.
„	„	Berbek.	Ngetos.
„	Kediri.	Modjoroto.	Podjok.
„	„	„	Petoeng-roto.
„	„	Papar.	Tegawangi.
„	„	Paree.	Tjanggoe.
„	Toeloeng-agoeng	Toeloeng-agoeng.	Sanggrahan.
„	„	„	„
„	„	„	Tjampoer-darat.
„	„	„	
„	„	Kalangbret.	Loeroeb.
„	„	Oenoet.	Gambar.
„	„	„	Domasan.
„	Blitar.	Blitar.	Sawentar.
„	„	„	
„	„	Lodaja.	Batjem.
„	„	Lodaja en Wlingi.	
„	„	Srengat.	Tjandi-redjo.
„	„	Gandoesari.	Kotes.
„	„	„	„

Monumenten.

Java.

Monument.	Opname.	Laatste contrôle.
Nihil.		
Badplaats.	Rapp. 1906 p. 63 sq.	1906.
Tjandi-lor.	Rapp. 1908 p. 313 sq.	1908.
Tjandi Ngetos.	Rapp. 1908 p. 315 sq.	1908.
Grot Sela Manglèn.	Rapp. 1908 p. 270 sqq.	1908.
Tjandi, z. g. n. poenḍen Dewi Sekartadji.	Rapp. 1908 p. 277.	1908.
Tjandi Tegawangi.	Rapp. 1908 p. 277 sqq.	1910.
Tjandi Soerawana.	Rapp. 1908 p. 289 sqq.	1910.
Grot Sela Manglèn.	Rapp. 1908 p. 192 sqq.	1908.
Tjandi Sanggrahan.	Rapp. 1908 p. 195 sq.	1908.
Badplaats (?) Goewa tritis.	Rapp. 1908 p. 196 sq.	1908.
Tjandi's op het Walikoekoen-gebergte.	niet opgenomen.	Verbeek p. 263 sq.
Tjandi Penampikan.	Rapp. 1908 p. 203 sqq.	1908.
Tjandi Gambar.	Rapp. 1908 p. 220.	1908.
Tjandi Toeban.	Rapp. 1908 p. 222 sq.	1908.
Tjandi Sawentar.	Rapp. 1908 p. 70 sq.	1908.
Tjandi Panataran (twee tempels, terras, badplaats).	Rapp. 1908 p. 78 sqq.	1910.
Tjandi Batjem.	Rapp. 1908 p. 139 sq.	1908.
Kawi-muur.	Rapp. 1908 p. 140 sqq.	1908.
Tjandi Kali-tjilik.	Rapp. 1908 p. 147 sqq.	1908.
Tjandi Kotes.	Rapp. 1908 p. 153 sqq.	1910.
Tjandi Wringin-brandjang.	Rapp. 1908 p. 158.	1908.

Residentie.	Afdeeling.	District.	Desa.
Soerabaja.	Djombang.	Bareng.	Poelo.
,,	Gresik.	Gresik.	hoofdplaats Gresik.
,,	Modjokerto.	Modjokerto.	Djati-pasar.
Soerabaja.	Modjokerto.	Modjokerto.	Moeteran.
,,	,,	,,	Sentana-redjo.
,,	,,	,,	Temon.
,,	,,	Modjosari.	Djedong.
,,	,,	,,	,,
,,	,,	,,	Bangkal.
,,	,,	Djabeeng.	Biting.
,,	,,	,,	Kesiman-tengah.
,,	Sido-ardjo.	Rawapoeloe I.	Tjandi-Pari.
,,	,,	,,	,,
,,	,,	Gedangan.	Boentjittan-tani.
,,	,,	Krian.	Tjandi-Derma.
Madoera.	Pamekasan.	Pamekasan.	Proppo.
Pasoeroehan.	Bangil.	Gempol.	Kebon-tjandi.
,,	,,	,,	Wonosonjo.
,,	,,	Pandaän.	Tjandi-redjo.
,,	,,	,,	top Goenoeng Ringgit.
,,	,,	Poerworedjo.	pertapan Rahtaoe.
,,	Malang.	Antang.	Botjok.
,,	,,	Penanggoengan.	Sanggariti.
,,	,,	,,	Gading-koelon.
,,	,,	,,	,,
,,	,,	Pakis.	Toempang.
,,	,,	,,	Kidal.

Monument.	Opname.	Laatste contrôle.
Tjandi Rimbi.	Rapp. 1907 p. 115 sqq., 1910 p. 42 sqq.	1911.
Gapoera bij het grat van Malik Ibrahim.	Rapp. 1907 p. 245 sqq.	1912.
Poort Wringin-lawang.	Rapp. 1907 p. 40 sqq.	1910.
Tjandi Brahoe.	Rapp. 1907 p. 54 sqq.	1910.
Tjandi Kedaton.	Rapp. 1907 p. 66 sq.	1910.
Poort Badjang-ratoe.	Rapp. 1907 p. 67 sqq.	1911.
Poorten Djedong.	Rapp. 1907 p. 80 sq.	1912.
Tjandi Pasetran, met bijtempels.	Rapp. 1907 p. 81 sqq.	1912.
Tjandi Bangkal.	Rapp. 1907 p. 84 sqq.	1911.
Badplaats Djalatoenda.	Rapp. 1907 p. 92 sqq.	1907.
Tjandi Kesiman-tengah.	Rapp. 1907 p. 112 sqq.	1911.
Tjandi Pari.	Rapp. 1906 p. 97 sq.	1911.
Tjandi Soemoer.	Rapp. 1906 p. 99 sqq.	1911.
Tjandi Kalang-anjar.	Rapp. 1906 p. 121 sq.	1906.
Poort Tjandi Derma.	Rapp. 1906 p. 128 sq.	1906.
Twee tjandi's.	niet opgenomen.	Tijdschr. Ind. Tl. Lnd. en Vlkk. 1893 p. 234.
Tjandi Goenoeng-gangsir.	Rapp. 1904 p. 27 sqq.	1911.
Badplaats en poort Belahan.	Rapp. 1904 p. 37 sqq.	1904.
Tjandi Djawi.	Rapp 1904 p. 42 sqq.	1910.
Tjandi Indrakila.	Rapp. 1904 p. 48 sq.	1904.
Tjandi.	Rapp. 1904 p. 50 sq.	1904.
Tjandi Botjok.	Rapp. 1902 p. 283 sqq.	1902.
Tjandi Sanggariti.	Rapp. 1902 p. 315 sq.	1902.
Tjandi's op den Goenoeng Boetak.	niet opgenomen.	Verbeek p. 290.
Tjandi's op den Goen. Kawi.	„	Verbeek p. 291.
Tjandi Djago.	monografie van 1904.	1910.
Tjandi Kidal.	„ in bewerking.	1911.

Residentie.	Afdeeling.	District.	Desa.
Pasoeroehan.	Bangil.	Karanglo.	Singasari.
,,	,,	Senggasara.	Soember-Poetjoeng.
,,	,,	Kalanglo.	
,,	Kraksaän.	Kraksaän.	Djaboeng-tjandi.
,,	,,	Gading.	Andoeng-biroe.
,,	,,	,,	
Besoeki.	Djember.	Djember.	Krandjingan.
,,	,,	Poeger.	Menampoeh.

Monument.	Opname.	Laatste contrôle.
Tjandi Singasari.	monografie van 1909.	1910.
Kawi-muur.	Rapp. 1902 p. 360 sq.	1902.
Tjandi's op den Goenoeng Ardjoeno.	niet opgenomen.	Verbeek p. 301.
Tjandi Djaboeng met bijtempel.	Rapp. 1903 p. 107 sq.	1910.
Tjandi Kedaton.	Rapp. 1904 p. 113 sqq.	1904.
Tjandi's op den Goenoeng Argapoera.	niet opgenomen.	Verbeek p. 320 sq.
Kedaton.	Rapp. 1904 p. 135 sq.	1904.
Tjandi Retja.	Rapp. 1904 p. 140.	1904.

Oudheidkundig Verslag

OVER HET

Tweede kwartaal 1912.

---

§ 1. Personeel.

In de vacature, ontstaan door de ontslag-aanvrage van den Heer J. Knebel als lid der Oudheidkundige Commissie, werd nog niet voorzien.

Het lid Leydie Melville was tot 23 Mei aan de werkzaamheden der Commissie onttrokken tengevolge van zijn verblijf in het voormalig rijk van Pasé op grond van het Gouv. Besl. van 14 Maart 1912 No. 15.

De Heer J. J. de Vink, gedurende het vorig kwartaal ter mijner beschikking gesteld zijnde, volgde in dit kwartaal zijn bestemming naar Atjeh ten behoeve van het Oudheidkundig Onderzoek in Pasé.

Voor het overige hadden onder het personeel geen veranderingen plaats.

§ 2. Bureau.

Behalve de gewone bureau-werkzaamheden hadden er nog eenige buitengewone plaats in verband met mijn reis naar de Padangsche Bovenlanden; zoo moesten de abklatschen, welke ik daar had laten maken, worden geregistreerd, enkele transscripties gecollationeerd e. d.

Nadat de voorbereidende werkzaamheden voor de samenstelling van een volledig overzicht der gegevens betreffende de Javaansche oudheden waren beëindigd, werd met de verwerking daarvan een aanvang gemaakt. De voorloopige lijst voor de residenties Bantam en Batavia kwam op die wijze gereed.

§ 3. Reizen.

Gedurende de laatste weken van April en de eerste van Mei vertoefde ik in de Padangsche Bovenlanden ten behoeve van het onderzoek ter plaatse van de zich in de omgeving van Fort v. d. Capellen bevindende oudheden, met name inscripties. Einde Mei begaf ik mij voor een dag naar Buitenzorg voor de bestudeering van een zich daar in particulier bezit bevindend zeer merkwaardig Hayagrīva-bronsje. Bij die laatste gelegenheid deed ik mij voor de fotografische opname door den Heer Leydie Melville vergezellen.

De Heer Melville deed na zijn terugkeer uit Atjeh nog tweemaal reizen naar Grissee, waarover men § 4 raadplege. Bovendien bracht hij een bezoek aan de begraafplaats van Emboh in het district Sidajoe van de afdeeling Grissee ten einde een bijzonder steenen beeld, wellicht van de zeven ṛṣi's, te fotografeeren, waarop indertijd de Heer Knebel reeds de aandacht had gevestigd (zie Rapp. 1907 p. 262). Ten slotte bezocht hij nog Bangil om onderzoek te doen naar een zich vroeger daar bevindend doch thans verdwenen bronzen beeldje.

§ 4. Bescherming van monumenten.

In aansluiting met wat in de overeenkomstige paragraaf van het vorig verslag is medegedeeld, liet ik te *Prambanan* door mijn assistent den Heer Sell een détailonderzoek instellen naar den toestand van alle reliëfs, nog voorkomend aan de hoofdtempels van de eigenlijke Prambanan-groep.

Ik stel mij voor een dergelijke contrôle bij de voornaamste tempels zoo geregeld mogelijk te doen plaats hebben. De Heer Sell rapporteerde mij tevens, dat naar hem gebleken was de beide het verst van Prambanan zelf verwijderde en minst bezochte tempels, de Tjandi's Plaosan en Sadjiwan, er zeer verwaarloosd uitzagen. Bij gelegenheid eener dienstreis in het begin van het zoo juist begonnen derde kwartaal had ik zelf gelegenheid mij van de juistheid van dit rapport te overtuigen. Ik hoop dus in het verslag over het volgend kwartaal op de zaak terug te komen.

De Heer Melville bevond, dat te *Grissee*, waar de verdere maatregelen tot behoud der gapura gedurende zijn afwezigheid door autoriteiten ter plaatse zouden uitgevoerd worden, deze nog niet beëindigd waren, zoodat hij de zorg voor de verdere werkzaamheden weder zelf op zich nam.

§ 5. Inventarisatie.

Terwijl op Java na het ontslag van den Heer Knebel geen nieuwe inventarisatie plaats had, kon een begin gemaakt worden met het inventariseeren van de oudheden van Sumatra door de samenstelling eener „Inventaris der oudheden in de Padangsche Bovenlanden", waarvoor mij de gegevens verschaft werden gedurende mijn verblijf ter plaatse. Deze inventaris wordt als Bijlage G hierbij aangeboden.

§ 6. Nieuwe opnamen, opgravingen, enz.

Over de door mij zelf verrichte opnamen van inscripties bij *Fort v. d. Capellen* zie men onder § 8.

Hoewel het oudheidkundig onderzoek in *Pasè* niet onder leiding der Oudheidkundige Commissie plaats heeft en een overzicht van de werkzaamheden daar ter plaatse strikt genomen niet in dit verslag thuishoort, is het aan den anderen kant toch wel wenschelijk, dat op eenige wijze het verslag van den Heer J. J. de Vink, thans met dat onderzoek belast, in uittreksel wordt gepubliceerd. Men zal dit uittreksel, voorzoover het dit verslagkwartaal betreft, als Bijlage I hierachter vinden.

§ 7. Vondsten.

Over vondsten in Atjeh zie men Bijlage I, in de Padangsche Bovenlanden Bijlage G.

Bovendien deelde de Heer L. C. Westenenk, assistent-resident ter beschikking, te Fort de Kock, mij alsnog schriftelijk mede, dat nabij *Si Goentoer* in de Batang-Haridistricten twee nieuwe ruïnes ontdekt zijn. Nadere gegevens ontbreken nog.

Van den Heer E. F. Jochim te Soerabaja ontving ik bericht. dat deze te *Prambanan* eenige verloren gewaande beelden teruggevonden en tevens ontbrekende attributen van daar nog staande beelden ontdekt had. Daar de Heer Jochim zich voorstelt zijn vondst zelf te publiceeren. onthoud ik mij van verdere bijzonderheden.

§ 8. Epigraphie.

Eenige abklatschen van inscripties nabij Fort v. d. Capellen werden aangeboden door den Heer G. P. Rouffaer; deze zijn vervaardigd volgens de negatieve methode. Gedurende mijn verblijf daar ter plaatse liet ik verder een volledig stel positieve abklatschen maken. Een lijst van de aanwinsten. die de abklatschen-collectie op het Oudheidkundig Bureau op die wijze verkreeg. is aan dit verslag toegevoegd als Bijlage F.

Alle daar bekende inscripties onderzocht ik persoonlijk, terwijl ik aan de steenen zelf de juiste lezingen, voorzoover dat mogelijk was. vaststelde. Tot een publicatie daarvan zal ik intusschen niet overgaan. daar. gelijk mij bij mijn terugkomst bleek. inmiddels de Heer G. P. Rouffaer aan Prof. Kern verzocht had de uitgave van de Minangkabausche inscripties op zich te nemen en deze daarin had toegestemd. Ik stelde dus mijn abklatschen ter beschikking van dien geleerde. Alleen zal men in Bijlage H. een nieuwe transscriptie vinden van de reeds vroeger uitgegeven inscripties, wier tekst mij op den steen zelf bleek niet onbelangrijk af te wijken van wat men vroeger op grond van een minderwaardige afteekening had aangenomen. Ten einde wat mij voorkwam de juiste lezing te zijn, zoo objectief mogelijk weer te geven, heb ik mij onthouden van het scheiden der woorden, behalve waar de steen zelf zulks door interpuncties, sluit- of begin-letters aangaf.

Inmiddels ging ik eveneens voort met de voorbereiding van de uitgave der epigrafische nalatenschap van wijlen Dr. J. L. A. Brandes.

§ 9. Fotografieën.

Aan dit verslag zijn 32 afdrukken toegevoegd, waarvan men een opgave vindt in Bijlage D. De nummers 1313—1334 zijn van beelden in het Museum te Batavia, opgenomen door den Heer de Vink, de nummers 1335—1340 van beelden, respectievelijk te Buitenzorg en te Emboh, opgenomen door den Heer Leydie Melville. De eerstgenoemde werden reeds in het vorig kwartaal vervaardigd, doch eerst thans afgeleverd.

§ 10. Teekeningen.

De teekeningen, die gedurende dit kwartaal werden gemaakt of nog in bewerking zijn, hebben betrekking op Tjandi Tjebongan, Djedong, Koeta Kareuëng (Atjeh) en de gapura te Grissee. De opgave hieromtrent is opgenomen als Bijlage E.

§ 11. Musea en Verzamelingen.

Voor de verzameling beschreven steenen in het Museum te *Batavia* vroeg ik twee inscripties uit de Padangsche Bovenlanden op, welke intusschen nog niet zijn aangekomen.

Op het einde van dit kwartaal had ik gelegenheid een onderzoek in te stellen naar den toestand van de Oudheidkundige Verzameling in de zoogenaamde Museumloods te *Jogjakarta*. Van eenige zorg voor die verzameling was niets te zien en bij navraag bleek mij dan ook, dat niet alleen niemand er ook maar het minste belang in stelde, doch de autoriteiten integendeel de geheele zaak liefst zoo spoedig mogelijk zouden zien verdwijnen om zoodoende ruimte te winnen voor een weg. Er zijn dan ook reeds stappen gedaan om tot een spoedige opruiming te geraken. Natuurlijk lag alles dik onder het stof, doch bij vergelijking van den toestand der geschonden exemplaren, zooals die op het oogenblik is, met de beschrijving daarvan door den Heer Knebel in Rapp. 1902, kon gelukkig geconstateerd worden, dat die beelden in deze tien jaren niet zoo heel

erg meer geleden hadden en er bijvoorbeeld slechts twee (No. 59, 202) in dien tusschentijd hun kop verloren hadden. Ook dit verwacht men echter niet meer van een beeld, dat eenmaal een plaats in een Museum gevonden heeft. Daar mij de tijd ontbrak om alle stukken na te tellen, weet ik niet, of wellicht ook nummers in hun geheel weggenomen zijn; daar er weliswaar een hekje om de loods staat, doch verder alle bewaking ontbreekt, ware zooiets zeer wel mogelijk. Om kort te gaan kan geconstateerd worden, dat de toestand, zooals die thans is, niet bestendigd kan worden en dat overbrenging der collectie naar elders in elk geval wel een verbetering zijn zal.

Er bevinden zich op het oogenblik in deze verzameling zeven beschreven steenen; daar één ervan, die pas later ingekomen is, nog niet is opgenomen in den Catalogus van den Heer Knebel en van twee andere het nummer niet klopt met de legende, geef ik hier even het lijstje ervan.

1. de lingga van Boeloes, genummerd 272, met een lange inscriptie in de rondte eromheen; deze is, voorzoover ik weet, nog niet ontcijferd.
2. steenblok met „Çrī mahārāja" genummerd 80, cf. Kn. 58.
3. steenblok met „anumodana", genummerd 81.
4. steenblok met „gavai i pagaramman", genummerd 82.
5. steenblok met „hyaṅ mahodadhi", genummerd 58, cf. Kn. 80.
6. bovendrempel met „mahāprattaya saṅ raṅguntiṅ", genummerd 51.

Dit stuk is, evenals No. 3, afkomstig van Tj. Sewu.

7. steenblok met „bhuy[ ]an", scheef ingehouwen, genummerd 306.

(Op de plaats, die ik openliet, staat een pasanggan *r* met een streep erin; dit letterteeken zou dus ook een *th* kunnen voorstellen).

Nabij de pasanggrahan te *Boro-Budur* is door de zorgen van den Heer van Erp thans een kleine collectie beelden

uit den omtrek opgesteld. Men zal ze beschreven vinden in de in Rapp. 1911 af te drukken Inventaris van Kedoe. De beelden staan nu op een terrasje op een rij: op den duur zal ook dit kleine verzamelingetje wel eenige nadere verzorging behoeven.

§ 12. **Lijst van Monumenten.**

Gelijk uit de desbetreffende paragraaf van het vorig verslag kan blijken, zal de voorloopige lijst van Midden-Java eerst later kunnen worden opgemaakt. Hier wordt echter van de gelegenheid gebruik gemaakt een drukfout in de Oost-Javaansche lijst van het vorig verslag te verbeteren, waar men op pag. 18 bovenaan onder het hoofd „Afdeeling" inplaats van „Bangil" leze „Malang".

§ 13 **Publicaties.**

In druk verscheen het Oudheidkundig Verslag over het eerste kwartaal 1912. Door mijn afwezigheid, gevolgd door tegenspoed op de drukkerij, had het drukken van het Rapport van 1911 slechts weinig voortgang. De reproductie der platen voor datzelfde Rapport kwam op zes na gereed.

§ 14. **Geschenken.**

Van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen werden aan *boekwerken* ontvangen: Verhandelingen deel 49, derde stuk, en Tijdschr. voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde deel 54, afl. 3 en 4.

Van de *abklatschen*, aangeboden door den Heer G. P. Rouffaer, werd reeds melding gemaakt in § 8.

§ 15. **Programma voor het volgend kwartaal.**

Mijn eerste werkzaamheden in het derde kwartaal bestaan uit een dienstreis naar Boro-Budur en Prambanan. Gedurende de rest van het kwartaal denk ik mij met epigraphische en iconographische studiën te Batavia bezig te houden.

Den Heer Melville werd opgedragen de werkzaamheden uit te voeren, welke opgesomd zijn in de overeenkomstige paragraaf van het vorig verslag en welke hij sinds zijn terugkeer uit Atjeh nog geen gelegenheid had weder op te vatten.

De Oudheidkundige Ambtenaar, Voorzitter der Commissie in Nederl.-Indië voor Oudheidkundig Onderzoek op Java en Madoera.

Dr. N. J. KROM.

Batavia, Juli 1912.

Lijst der fotografische opnamen
over het 2de kwartaal 1912.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1313	18 × 24	Kediri, thans Mus. Bat. 209*d*.	steenen beeld van Garuḍa.
1314	,,	Karangwangkal (Banjoemas), thans Mus. Bat. 209*f*.	steenen beeld van Garuḍa.
1315	,,	id.	zelfde van achteren.
1316	,,	Petoengombo (Malang), thans Mus. Bat. 209*cI*.	steenen beeld van Garuḍa.
1317	,,	id.	zelfde van ter zijde.
1318	,,	Mus. Bat. 312.	kop van een steenen beeld.
1319	,,	Madioen, thans Mus. Bat. 422.	reliëf (man op offerplaats).
1320	,,	id.	andere zijde van hetzelfde stuk (pot, boom, herten en hemellichamen).
1321	,,	Mus. Bat. 21*b*.	steenen beeld van de Varāhāvatāra.
1322	,,	Rawapoeloe (Soerabaja) en onb., thans Mus. Bat. 94 en 223*a*.	steenen beelden van tempelwachters.
1323	,,	Rawapoeloe, thans Mus. Bat. 234.	kop van een steenen Buddhabeeld.
1324	,,	Mus. Bat. 252.	steenen beeld van een man en een vrouw onder een boom zittend.
1325	,,	Modjokerto, thans Mus. Bat. 308.	steenen mannebeeld (als spuier).

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1326	18 × 24	Modjokerto, thans Mus. Bat. 309.	vrouwelijk pendant van het vorige.
1327	,,	Mus. Bat. 21.	steenen beeld van den Narasiṃhāvatāra.
1328	,,	Mus. Bat. 249.	steenen beeld van een man en vrouw.
1329	,,	Kediri, thans Mus. Bat. 99*a*, 99*b* en 99*c*.	zittende steenen beelden.
1330	,,	Mus. Bat. 288.	steenen beeld van een godin.
1331	,,	Kediri, thans Mus. Bat. 100*a*.	steenen beeld van Kala.
1332	,,	Tekarran (Soerakarta), thans Mus. Bat. 509.	bronzen beeld van Avalokiteçvara.
1333	,,	Ngoepit (Soerakarta), thans Mus. Bat. 508*a*.	bronzen beeld van Çiva.
1334	,,	Mus. Bat. 373*b*.	steenen stupa.
1335 1335*a*, 1335*b*	,,	Modjo-agoeng, thans Verz. Widya poestaka te Buitenzorg.	bronzen beeld van Hayagrīva.
1336	,,	id.	zelfde in trois quarts.
1337, 1337*a*	,,	id.	zelfde van achteren.
1338	,,	id.	zelfde van ter zijde.
1339, 1339*a*	,,	Emboh (distr. Sidajoe, afd. Grĕsik).	steenen beeld van zeven ṛṣi's.
1340	,,	id.	zelfde van ter zijde.

Afgesloten 30 Juni 1912.

BIJLAGE E.

Stand van het teekenwerk.

2de kwartaal 1912.

Tjandi Tjebongan.

De plattegrond van het tempelcomplex werd gecalqueerd. (Schaal 1 : 20)

Djedong.

a. Zuiderpoort.

1. werkteekening plattegrond op millimeterpapier (1 : 10)
2. netteekening plattegrond (1 : 20) in inkt.
3. „ vooraanzicht „ „
4. „ achteraanzicht „ „
5. „ zijaanzicht „ „
6. „ dwarsdoorsnede „ „
7. „ lengtedoorsnede „ „

b. Noorderpoort.

8. werkteekening plattegrond op millimeterpapier (1 : 10)
9. netteekening plattegrond (1 : 20) in potlood.
10. „ vooraanzicht „ „
11. „ zijaanzicht „ „
12. „ achteraanzicht „ „

Koeta Kareuëng.

Teekening op millimeterpapier en calque daarvan ten behoeve van het onderzoek in Pasé (1 : 10).

Bovenstaande werkzaamheden hadden plaats op het Bureau te Batavia. Bovendien werd van

Gapura Grissee

een netteekening met de steunkolommen vervaardigd onder persoonlijk toezicht van den Heer Melville.

Lijst der Abklatschen

UIT DE

Padangsche Bovenlanden.

Nummer.	Inscriptie.
54, 59, 352.	Pagarroejoeng 1. Inv. Padangsche Bovenlanden 23.
19.	Pagarroejoeng 2, Inv. 24.
22, 73. 152.	Pagarroejoeng 3, Inv. 27.
68, 70, 82.	Pagarroejoeng 4, Inv. 29.
67, 74, 165.	Pagarroejoeng 5. Inv. 32.
37, 132, 157.	Pagarroejoeng 6. Inv. 28.
62, 85, 133.	Pagarroejoeng 7. Inv. 30.
58, 72.	Pagarroejoeng 8. Inv. 33.
60, 61. 83.	Pagarroejoeng 9, Inv. 34. voorkant.
53, 69.	zelfde. achterkant.
75, 158.	Pagarroejoeng 10, Inv. 35.
50, 166.	Soeroaso 1, Inv. 40.
48, 147, 148, 170.	Soeroaso 2. Inv. 41, voorkant.
18, 144.	zelfde. achterkant.
31.	Pariangan. Inv. 17.
47.	Ponggongan, Inv. 36.
51.	Batoe Bapahat, Inv. 39. links.
52.	Batoe Bapahat, Inv. 39. rechts.
21. 134. 173.	Koeboer Radjo 1. Inv. 20.
30, 141, 174.	Koeboer Radjo 2, Inv. 21.
175.	Koeboer Radjo 3. Inv. 21.
176.	Koeboer Radjo 4. Inv. 21.
34, 91.	Oembilin. Inv. 42. voorkant.
36, 112.	zelfde, zijkant.

Inventaris der Oudheden

IN DE

Padangsche Bovenlanden.

De gegevens, welke de samenstelling van den hier volgenden inventaris mogelijk maakten, werden voor een groot deel verschaft door den Heer L. C. Westenenk, Assistent-Resident ter beschikking, te Fort de Kock. Nadat deze reeds in October 1911 een voorloopig overzicht der Hindoe-oudheden van Sumatra's Westkust gegeven had, opgenomen in de Notulen van het Bataviaasch Genootschap over dat jaar, p. 127-129, ontving ik gedurende mijn verblijf in de Padangsche Bovenlanden nog een groot aantal aanvullende en geheel nieuwe mededeelingen. Volledigheidshalve heb ik de mij opgegeven oudheden alle opgenomen, ook in die gevallen, waar het niet bleek, of de bewuste stukken werkelijk met de Hindoe's in verband gestaan hebben.

Mijn persoonlijk onderzoek bepaalde zich hoofdzakelijk tot de beschreven steenen. Op een enkele uitzondering na behooren die tot een zelfde periode blijkens het schrift, dat ik kortheidshalve „Adityavarman-schrift" genoemd heb naar den bekenden vorst, die er gebruik van gemaakt heeft. Bij de steenen waarvan vermeld staat, dat zij een „Adityavarman-inscriptie" bevatten, beteekent dit, dat deze vorst er met name op genoemd wordt.

Voor het overige zal de lijst geen nadere verklaring behoeven. Enkele citaten van litteratuur kon ik, daar de bibliotheek te Batavia de bewuste werken niet kon verschaffen, niet contrôleeren, zoodat ik voor algeheele juistheid niet insta.

Ten slotte voegt het niet een inventaris der oudheden in de Padangsche Bovenlanden aan te vangen zonder een woord van waardeering voor den Heer G. P. Rouffaer, welke na reeds verscheiden malen op de belangrijkheid dezer oudheden gewezen te hebben (o. m. Encycl. Ned.-Indië s. v. Sumatra, en Not. Bat. Gen. 1909 p. 117, 599), gedurende zijn verblijf ter plaatse in 1911 den stoot gaf tot hernieuwde belangstelling in de Sumatraansche oudheden.

Alvorens met den eigenlijken inventaris te beginnen, worde één der best bekende en meest beschreven oudheden uit de Padangsche Bovenlanden behandeld, die men in den inventaris tevergeefs zal zoeken. Bedoeld is de het laatst door Prof. Kern uitgegeven *inscriptie van Batoe-beragoeng*. Deze inscriptie is het eerst meer algemeen bekend geworden door de transscriptie en vertaling welke Dr. Friederich in Verh. Bat. Gen. deel 26 er van gaf naar aanleiding van de erbij gepubliceerde afteekening van Vitzthum v. Eckstaedt, een afteekening, welke ook tot grondslag diende voor de studies van Prof. Kern. Later bleek (dit feit was o. a. aan Dr. Brandes bekend), dat van deze vijfregelige inscriptie de eerste regel ook voorkwam op een te Pagarroejoeng bewaarden steen en de vier andere regels tevens op een steen te Soeroaso gevonden werden. Men kon dus aannemen, dat de inscriptie van Batoe-beragoeng op die beide andere steenen telkens voor een deel herhaald was, of wel dat men de twee andere inscripties samengevoegd had op den steen van Batoe-beragoeng. Het zonderlinge van het geval was alleen, dat die inscriptie van Batoe-beragoeng niet meer teruggevonden kon worden, niettegenstaande de hardnekkige pogingen, daartoe nog in de laatste jaren aangewend.

De oplossing van het geval is zeer eenvoudig. Legt men een abklatsch van den éénregeligen Pagarroejoengsteen en de vierregelige Soeroaso-inscriptie naast de afteekening

van Batoe-beragoeng, dan blijken die beide eerste niet slechts gelijkluidend met die laatste te zijn maar volkomen identiek. De Pagarroejoengsteen is aan beide kanten midden door een letter afgebroken. De eerste regel van Batoe-beragoeng eveneens op dezelfde hoogte en de zelfde plaats door precies dezelfde letters heen. Kan men zich voorstellen, dat het toeval twee verschillende steenen op zóó volkomen identieke wijze doet afbreken? Van de vier regels van Soeroaso kan men letter voor letter op de afteekening van Batoe-beragoeng volgen, tot op de krulletjes en scheidteekens toe en merkwaardigerwijze, waar de steen van Soeroaso wat onduidelijk is, maakt de afteekenaar van Batoe-beragoeng fouten. Ook hier is, als men de bijzonderheden nagaat, de overeenkomst te groot dan dat men zou mogen aannemen, dat het toeval op twee verschillende steenen zulk een gelijkvormigheid zou hebben kunnen teweegbrengen. De conclusie dringt zicht dus op: datgene, wat Vitzthum v. Eckstaedt afteekende, is niet anders geweest, heeft niet anders kunnen zijn, dan de nu bekende éénregelige Pagarroejoeng-steen en de nu bekende vierregelige Soeroaso-inscriptie. En het is alleen de omstandigheid, dat hij zijn beide afteekeningen onder elkaar op één papier gezet heeft, die gemaakt heeft, dat men later heeft gedacht, dat het één inscriptie, de fameuze Batoe-beragoeng inscriptie, was. Hoe men nu juist aan dien naam gekomen is, weet ik niet, maar dat doet er ook niet zoo heel veel toe. Hoofdzaak is, dat blijkbaar een zoodanige inscriptie als geheel nooit heeft bestaan. Ik meende dan ook voldoende vrijheid te vinden om deze inscriptie in den inventaris niet meer op te nemen.

N. J. Krom.

Onderafdeeling Loeboe' Sikaping.

Taroeng-Taroeng.

1. Baksteenen ruïne, genaamd biaro, waaromtrent niets naders bekend is.
Lit.
Notulen 1911 p. 127, 2e.

Pantjahan.

(bij Taroeng-Taroeng).

2. Baksteenen ruïne, als boven.

Tandjoeng Medan.

3. Baksteenen muurwerk in den vorm van een parallelopipedum, metende 7½ bij 4½ el bij een hoogte van 4 el. Volgens de berichten zou „deze oudheid bestaan hebben uit een hooge toren in den vorm van een geknotte naald, gelijkvloers voorzien van 2 kamers" (brief van den Gouverneur van Sumatra's Westkust aan de Directie van het Bataviaasch Genootschap, d. d. 6 Januari 1865 No. 70). Er voor lag een soort terras. Het is het overblijfsel van een stupa en draagt den naam biaro.

Bij onderzoek werden op 5½ el diepte aangetroffen:
a. het bovengedeelte eener flesch, n. l. een gouden hals en een rand van zilver, terwijl de door oxydatie vergane rest blijkbaar van brons is geweest. Er staat een onontcijferde legende in Nāgarī-schrift op. In het fleschje bevonden zich drie ongeslepen robijntjes benevens fragmenten van goudblad (drie stuks) en gouddraad.
b. een plaat van bladgoud van 22.1 bij 7 c.M., beschreven in Nāgarī-letters met mystieke syllaben en de namen der dhyāni-Buddha's.

Deze voorwerpen zijn opgenomen in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1876 p. 18; 1877 p. 76 sq.; 1879 p. 61.
Catalogus Batavia p. 223 sq. No. 785 met noot van Dr. Brandes.
Notulen 1911 p. 127, 1e.

Loeboe' Sikaping.

4. In de nabijheid der hoofdplaats zouden de ruïnen van een Hindu-tempel hebben gestaan, kort voor 1866 *op last van het plaatselijk bestuur* afgebroken.
Lit.
Notulen 1866 p. 236.

Onderafdeeling Boven-Kampar.

Galoegoer.

5. Beschreven steen, massief blok van grofkorreligen zandsteen met gebogen voorvlak, loodrecht zich ± 18 Meter uitstrekkende. Het „schrift" bestaat uit krassen en streepen.
Lit.
E. Th. van Delden in Tijdschr. 27 p. 130. Nadere bijzonderheden zijn te vinden in een Nota met afteekening van denzelfde en nadere toelichting, resp. van Februari en 31 Mei 1880, bewaard in het oudheidkundig archief te Batavia. Cf. Notulen 1880 p. 8 en 61.
Notulen 1911 p. 127, 4e.

6. Baksteenen overblijfselen eener vroegere vestiging, waarvan met name een gegraven put met toegangstrap over waren.
Lit.
E. Th. van Delden in Tijdschr. 27 p. 130.
Notulen 1911 p. 127, 4e.

Tusschen Galoegoer en Tandjoeng Djadjarân.

7. Een tweede beschreven steen, van denzelfden aard als No. 5: slechts een paar figuren komen bij laag water boven den waterspiegel uit.

Lit.

Nota van Controleur van Delden, zie 5.

Moeara Takoes.

8. Een baksteenen stupa, benevens vijf ruïnes van andere bouwwerken, zijnde Tjandi Toeo en Tjandi Bonsoe (beide eveneens overblijfsels van stupa's), de Palangko (terras) en de nog niet gedetermineerde Balai en Dapoer. Eén en ander is het uitvoerigst opgenomen en beschreven door IJzerman (zie beneden), naar wiens artikel verder verwezen wordt.

Specimina van baksteenen van de stupa en Tjandi Bonsoe zijn in het Museum te Batavia opgenomen. Eveneens bevinden zich daar de in den put van die laatste tempel gevonden:

a. gouden plaatje, lang 14.8, breed 5 cM., en

b. beschreven steen,

beiden versierd met vajra's en mystieke syllaben in Nāgarīschrift. Bij het plaatje trof men nog drie stukjes goudknipsel aan.

Lit.

C. de Groot: Kota Tjandi, Tijdschr. 9 p. 531 sqq.

Notulen 1876 p. 103.

G. du Ruy van Beest Holle: Beschrijving van de Hindoe-oudheden te Moeara Takoes, Tijdschr. 25 p. 217 sqq.

R. D. M. Verbeek en E. Th. van Delden: De Hindoe-ruïnen bij Moeara-Takoes, Verhandelingen XLI 1881.

Catalogus Batavia p. 133, No. 464[a].

Notulen 1889 p. 155 sqq.; 1890 p. 14 en Bijlage III No 464[c].

Verzameling Batavia No. 785[b] en D 72.

J. W. IJzerman: Beschrijving van de Boeddhistische bouwwerken te Moeara Takoes, Tijdschr. 35 p. 48 sqq.
Notulen 1901 p. 55 en 97; 1911 p. 127, 5e.
Foto's Bat. Gen. Nos. 208, 209, 562 — 569, 883.
L. C. Westenenk: Eenige opmerkingen naar aanleiding van Moeara Takoes, op te nemen in het Tijdschr.

N.B. Volgens dit laatste artikel zijn enkele benamingen der ruïnes aan verkeerde bouwwerken gegeven; daar het echter nog niet gepubliceerd is, zijn hierboven de oude benamingen nog gevolgd.

Batoe basoerat.

9. Een derde beschreven steen als Nos. 5 en 7, thans in de rivier gestort.
Lit.
Nota van Controleur van Delden, zie 5.

Baloeng.

10. Ruw beeld, den naam dragend van Ninie'akoean Samoei'.
Lit.
L. C. Westenenk, Eenige opmerkingen, zie onder 8.

Bangkinang.

11. Volgens door den Assistent-Resident Westenenk ontvangen bericht zou hier een ruïne voorkomen; het bestaan hiervan is nog niet bevestigd.

Onderafdeeling Soeliki.

Koto Tinggi.

12. Versierde steenen, zoogenaamde batoe badagoea' of batoe medjan. Modellen van dergelijke steenen, waarvan als vindplaats „negorij Kotta Baroe" en „negorij Kotta Tengah en Baroe Goenoeng" wordt opgegeven, zijn onder No. 451 in het Ethnografisch Museum te Batavia opgenomen.
Lit.
Notulen 1866 p. 236; 1870 p. 76 sq., 80 en Bijlage E (Nota van Controleur Halewijn van Poear Datar).

Kota Gedang.

13. Twee dergelijke steenen, opgenomen in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1901 p. 108 en 126, Inv. 4376 en 4377.

Onderafdeeling Paja Komboeh.

Goegoek.

14. Steenen zuilen met versiering, in den trant van de bovenbedoelde. Een poging deze voor het Museum te Batavia te verkrijgen, mislukte.
Lit.
Notulen 1900 p. 128 sq.; 1901 p. 108.

Onderafdeeling Oud-Agam (Fort de Kock).

Singgalang.

15. Op de Noord-Westelijke helling van den Singgalang moet volgens den Assistent-Resident Westenenk een beschreven steen liggen, welke nog niet is teruggevonden
Lit.
Notulen 1911 p. 94 sq. en 127, 6[a].

Kota Gadang.

16. Bronzen drievoet, waarschijnlijk uit de latere Hindu-periode. Er staat een inscriptie op, welke volgens Dr. van Ronkel nieuw Tamil is en een eigenaarsmerk inhoudt.
Lit.
Notulen 1911 p. 129.

Onderafdeeling Fort van der Capellen.

Pariangan.

17. Rotsblok, beschreven met een inscriptie van zes regels in Adityavarman-schrift. Deze komt mij voor gedateerd te zijn in 1212 of 122[.
Lit.
Bijdr. Tl. Lnd. Vlkk. 4de deel p. 115.
Notulen 1911 p. 128. 9e.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 31.

Tandjoeng.

18. Steenen rijstblokken en grafsteenen, waaronder vele met Hindu-motieven.

19. Meteoorsteen, batoe pandapatan genaamd, met aan weerzijden inkrassingen.
Lit.
Notulen 1912, brief van L. C. Westenenk aan de Directie van het Bat. Gen., d. d. 25 Maart 1912 A. 3.

Limo Kaoem (Koeboer Radjo).

20. Beschreven smalle steen, met zestien-regelige Adityavarman-inscriptie (= steen Koeboer Radjo No. 1).
Lit.
Tijdschr. 4 p. 549 sq.
Notulen 1880 p. 10-11, 85.
Foto Bat. Gen. No. 894.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 21, 134, 173.

21. Drie geörnamenteerde opstaande steenen, de zoogenaamde batoe pantjar mato-hari, één met inscriptie, één met sporen van letters, één geheel afgesleten (= steen Koeboer Radjo No. 2-4).
Lit.
Tijdschr. 4 p. 549 sq.
Bijdr. Tl. Lnd. Vlkk. IV p. 116.

Notulen 1880 p. 9-10.
Foto's Bat. Gen. No. 895 en 896.
Abklatschen Oudheidk. Bureau No. 20, 141, 174-176.

22. Twee rijstblokken, één rond met lotusmotief (lasoeng baroekir), het tweede langwerpig en onversierd.

Boekit Gombak.

23. Groote steen met één en twintig regelige Adityavarman-inscriptie van 1278 Çaka, thans te Pagarroejoeng (= steen Pagarroejoeng No. 1).
Lit.
Bijdr. Tl. Lnd. Vlkk. IV p. 117.
Tijdschr. 3 p. XV sq.
R. Friederich. Twee inscriptiën uit het rijk van Mĕnang Kărbau, Verhand. Bat. Gen. 26 p. 18 sqq. cf. Zeitschr. Deutsch. Morgenl. Gesellsch. X p. 594 sqq.
H. Kern, 't Opschrift van Batoe-Beragong op Sumatra, en Nog iets over 't opschrift van Pagger-Roejong. Bijdr. Tl. Lnd. Vlkk. 3. VII p. 289 sqq. VIII p. 188 sqq.
A. B. Cohen Stuart, Nog iets over de opschriften van Mĕnăngkabau op Sumatra. Bijdr. Tl. Lnd. Vlkk. 3, VIII p. 16 sqq.
H. Kern. Het opschrift van Batoe-Beragoeng opnieuw onderzocht, Bijdr. Tl. Lnd. Vlkk. 4. I p. 159 sqq.
Notulen 1877 p. 55 sqq.
Notulen 1880 p. 11.
Notulen 1902 p. 111.
Foto Bat. Gen. 893.
Abklatschen Oudheidk. Bureau No. 54. 59. 352.

24. Gebarsten groote platte steen. waarop het begin van ± tien regels; de laatste bevat den naam van Adityavarman. De steen in thans te Pagarroejoeng (= steen Pagarroejoeng No. 2).
Lit.

Tijdschr. 3 en Bijdr. 4 als boven.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 19.

25. Staande groote onbeschreven steen, thans te Pagarroejoeng (Pag. No. 12).
Lit.
Tijdschr. 3 en Bijdr. 4 als boven.

26. Van hier is volgens den Heer Westenenk eveneens waarschijnlijk afkomstig het stuk vrouwenbeeld met doorboorde borsten, dat zich indertijd te Kota Pandjang bevond en thans op het Controleurserf te Fort v. d. Capellen.
Lit.
Notulen 1881 p. 109; 1886 p. 9. 60 sq.
Notulen 1901 p. 55 en 85.

Kapalo Boekit Gombak.

27. Lange steen met éénregelig opschrift, bevattend het jaartal 1269, thans te Pagarroejoeng (Pag. No. 3). Dit is het begin van de Batoe-Beragoeng-inscriptie.
Lit.
Zie No. 23.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 22. 73. 152.

28. Steen met korte inscriptie van anderhalven regel (oṃ pagunnira tumaṅguṅ kuḍavira), thans te Pagarroejoeng (Pag. No. 6).
Lit.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 37. 132. 157.

Goedam.

29. Beschreven steen met dertienregelige Adityavarmaninscriptie, vroeger bij de trap der vorstelijke woning te Goedam, thans te Pagarroejoeng (Pag. No. 4).
Lit.
Tijdschr. 3 en Bijdr. 4 als boven.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 68. 70. 82.

30. Fragment van een beschreven steen met zeventien regels schrift, uit de dertiende Çaka-eeuw, daar eenerzijds een zelfde koningsnaam als te Bandar Bapahat genoemd wordt, anderzijds de van het Amoghapāçabeeld van Rambahan, gedateerd 1269, bekende Dharmmaçekhara vermeld schijnt te worden. De steen stond vroeger eveneens bij de trap der vorstelijke woning en is nu te Pagarroejoeng (Pag. No. 7).
Lit.
Tijdschr. 3 en Bijdr. 4 als boven.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 62, 85, 133.

31. Trapvormige steen, indertijd op het voorerf der vorstelijke woning staande en gebruikt om de taboeh te slaan, thans te Pagarroejoeng (Pag. No. 11).

Ponggongan.

32. Vijfregelig fragment van een beschreven steen, thans te Pagarroejoeng (Pag. No. 5).
Lit.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 67, 74, 165.

33. Vierkant steenen voetstuk met uitholling in het midden: aan drie zijden een éénregelige inscriptie, zich in een tweeden regel op de eerste dier zijden voortzettend. De steen, welke naar het mij voorkomt gedateerd is in 1.17 (het honderdtal is niet duidelijk), bevindt zich thans te Pagarroejoeng (Pag. No. 8).
Lit.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 58, 72.

34. Fragment van een platten steen, waarop aan weerszijden een achtstralige cirkel met legenda in de banen is aangebracht. De steen bevindt zich thans te Pagarroejoeng (Pag. No. 9), doch zal binnenkort worden opgenomen in het Museum te Batavia.
Lit.
Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 53, 60, 61, 69, 83.

35. Steenfragment met versiering van gebogen en rechte lijnen, als bij een cirkel van een (ontbrekend) middelpunt uitgaande: tusschen de stralen telkens één letter. Later zijn er de uithollingen voor het tjongkaspel op aangebracht, waarvan sprake is in het derde deel van het Tijdschrift, eveneens naar aanleiding van een steen uit deze buurt, destijds staande nabij de vorstelijke woning te Goedam, waarheen hij vanuit Boekit Gombak zou zijn overgebracht. Van eenige versiering wordt in die beschrijving echter niet gerept. Het hier bedoelde fragment bevindt zich thans te Pagarroejoeng (Pag. No. 10).

Lit.

Tijdschr. 3 p. XVII.

Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 75, 158.

36. In de sawah te Ponggongan staat een beschreven steen met afgesleten veertien-regelige inscriptie in Adityavarman-schrift. Op eenigen afstand bevindt zich een tweede, echter onbeschreven, steen.

Lit.

Notulen 1911 p. 128, 13e.

Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 47.

Balai Djanggo
te Pagarroejoeng.

37. In handen van de laatste afstammelingen van het Minangkabausche vorstengeslacht bevinden zich twee krissen van Oud-Javaansch maaksel benevens een speer, welke laatste ik niet gezien heb. Deze voorwerpen heeten onderscheidenlijk Karih pandjang, Tjinangki en Toemba' goembalo of tomba' djinggi.

Sali Awak.

38. In de sawah nabij Pagarroejoeng bevond zich het mannebeeld, indertijd door Raffles gevonden en thans in

drie stukken bewaard op het Controleurserf te Fort van der Capellen. Hoofd en armen zijn niet teruggevonden; naar het ornaat te oordeelen zou het een Bodhisattva voorgesteld kunnen hebben. Het wordt Singkadoei' of Si Padoei' genoemd.

Lit.

Raffles Memoir p. 342 en 360.

Tijdschr. 3 p. XVIII.

Notulen 1886 p. 61.

Notulen 1901 p. 55 en 85.

Batoe Bapahat (bij Soeroeaso).

39. Een waterleiding uit den Hindu-tijd, waarbij twee in de rots uitgehouwen inscripties:

a. De linksche, welke de grāma çrī Suravāsa vermeldt, is van tien regels en in het gewone Adityavarman-schrift (cf. No. 30).

b. De rechtsche bevat dertien regels in een waarschijnlijk Zuid-Indisch alfabet, verder nog niet in de Bovenlanden aangetroffen.

Lit.

Notulen 1911 p. 128. 14.e

Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 51 en 52.

Soeroeaso.

40. Vierkante steen, waarvan twee zijden met een vier-regelige Adityavarman-inscriptie, gedateerd 1297, beschreven zijn. Dit is het tweede stuk van de Batoe-Beragoeng-inscriptie. De steen is nog ter plaatse (steen Soeroeaso No. 1).

Lit.

Raffles Memoir p. 358. Zie verder No. 23.

Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 50, 166.

41. Een tweede steen, welk zich thans op het Controleurserf te Fort v. d. Capellen bevindt (steen Soeroeaso No. 2).

is in twee stukken gespleten en bevat aan weerszijden dezelfde Adityavarman-inscriptie. Klaarblijkelijk heeft men na de splijting de toen op de éene zijde voorkomende geschonden inscriptie, waar thans $4^1/_2$ regel van over zijn, op één der beide fragmenten aan de andere zijde in zes regels herhaald.

Lit.

Notulen 1911 p. 128, 11e.

Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 18, 48, 144, 147, 148, 170.

Ombilin.

42. Fragment van een beschreven steen met tien regels eener Adityavarman-inscriptie aan de voorkant en twee regels aan de zijkant. De steen bevond zich aan de uitmonding van het Singkarahmeer en ligt thans op den passar. Een onbeschreven stuk is nog aan den rivieroever gebleven.

Lit.

Raffles Memoir p. 361.

Notulen 1911 p. 128, 8e.

Abklatsch Oudheidk. Bureau No. 34, 36, 91, 112.

Onderafdeeling Lintaú en Boeo (Boeo).

Tapi Selo-Boeo.

43. Zilveren beeldje van Vajrasattva, zittend op Indische wijze met de vajra in rechterhand voor de borst en de klok in de linkerhand tegen de heup, met Akṣobhya-figuur in de hoofdtooi. Het werd gevonden in de waterleiding in de kampongdalĕm van den vroegeren radja di Boeo en is thans als 602*b* opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1901 p. 100 sq., 126 en CCVII.

Notulen 1911 p. 129, 17e.
Foto's Bat. Gen. No. 570 en 571.

Soempoe Koedoeih.

44. Een steenen kom.
Lit.
Bijdr. Tl. Lnd. Vlkk. IV pl. 8.
Notulen 1911 p. 129, 16e.

Biaro bij Koemanih.

45. Een onbeschreven steen, batoe djanggi genaamd.

Onderafdeeling Batang-Hari-districten.

Rambahan bij Loeboek Boelang.

46. Steenen Amoghapāçabeeld met Adityavarman-inscriptie, gedateerd in 1269, op de achterzijde, en een tweede op het voetstuk. Het beeld werd in genoemd jaar door den patih Dewa Tuhan opgericht en gewijd door Dharmmaçekhara.
Lit.
(Daar het beeld voldoende beschreven is, kan een opgave van de plaatsen, waar alleen van het bestaan ervan melding gemaakt wordt, achterwege blijven).
Nota van den Controleur Twiss van Kota VII, van 20 Januari 1884 aan de Directie van het Bataviaasch Genootschap.
IJzerman, Dwars door Sumatra, p. 106.
Notulen 1906 p. 40, 55, 81.
Kern, De wij-inscriptie op het Amoghapāçabeeld van Padang Tjandi, Tijdschr. 49 p. 159 sqq.
Pleyte, Over een paar Hindoebeelden van Padang Tjandi, ibidem p. 171 sqq.
Notulen 1909 p. LXXXVIII, 1911 p. 129, 18e.

Loeboek Boelang.

47. Een kruikje van aardewerk, slankbuikig en met trom-

petvormigen vrij hoogen hals, twee slanke ooren en afgebroken handvat en tuit. Het bevindt zich thans als No. 1884[b] in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1898 p. 183 en C sq.

Poelaú Sawah.

48. Op deze plaats, tegenover Si Goentoer, bevindt zich de romp van een staand steenen beeld met een borstomvang van 94 c.M.
Lit.
Notulen 1911 p. 129, 22[e].

49. Verder baksteenen ruïnes, minstens vijf in getal.
Lit.
Notulen 1909 p. LXXXIX en 1911 p. 129, 22[e].

Padang Rotjo' bij Soengai Lansat.

50. Steenen beeld van Avalokiteçvara in zijn vreeswekkenden vorm, met doodskoppenvoetstuk.
Lit.
Notulen 1906 p. 40, 55, 81.
Pleyte, Over een paar Hindoebeelden van Padang Tjandi, Tijdschrift 49 p. 176 sqq.
Notulen 1909 p. LXXXIX; 1911 p. 129, 20e.
Foto Bat. Gen. No. 713—715.

51. Voetstuk van een Amoghapāçabeeld met inscriptie van vier regels aan drie zijden en één regel aan de vierde zijde, in Oud-Javaansch schrift en gedateerd in 1208 Çaka. Het beeld zelf is in de rivier geworpen. Het voetstuk zal worden overgebracht naar het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1911 p. 129, 20e.

52. Eenige kleine baksteenen ruïnes.
Lit.
Notulen 1911 p. 129, 20e.

Batang Timpeh bij Padang Lawas.

53. Een hoofdeloos zittend steenen beeld, 91 c.M. hoog: de rechterarm is geheel afgebroken, de linkerhand tot aan de pols. Volgens de beschrijving een Buddha-beeld. Een tweede beeld, dat hier volgens Palmer van den Broek geweest moet zijn, is niet teruggevonden.
Lit.
Notulen 1909 p. LXXXVII sq.; 1911 p. 129, 21 e.

Onderafdeeling Moearo Laboeh.

Moearo Sangir.

54. Baksteenen ruïnes.
Lit.
Notulen 1898 p. 183 sq.; 1911 p. 129, 23e.

Poelaú Pandjang.

55. Eenige kleine metalen voorwerpen, deels van twijfelachtige oudheid, met name een bronzen beeldje van 10½ c.M. hoogte (Tjimpagoe of si Pagoe), een bronzen gans met jongen, 7½ c.M. lang, een bronzen holle knop (taboeng), een bronzen bel (ganto), een bronzen gesp (panding), een lange speer (toembak tataran kajoe andoeng), een degen (padang batjamboe pirak) en een ijzeren dubbele vajra
Lit.
Notulen 1898 p. 184 en mededeelingen van den Assistent-Resident Westenenk.

Van een „steen met teekening", vroeger gelegen op de grens van Poelau Pandjang en Si Goentoer (Not. 1897 p. 73, 134 en 142) is sedert niet meer vernomen, terwijl ook de tempelruïnes op de Padang Tjandi (zie laatstelijk Notulen 1911 p. 129 No. 19) nog niet zijn teruggevonden.

Bijlage H.

Transscripties

van de reeds vroeger bekende inschriften van Pagarroejoeng en Soeroaso.

I.

Pagarroejoeng No. 1.

1. subhamastu o svastyastuprabhu advayāddhvajanṛpā ādityavarmmaçriyā vaṅ[ç]assrī amarāryya
2.] pāpādādibuddhādhikam maitritvaṅ karuṇāmu-pekṣamuditāsatvopa
3. kāraguṇā yatvaṅ rājasudharmmarājakṛtavat lekhesi-bātiṣthati o
4. çrī[ ]āmarāja adhimuktisadāsmṛti[ ]nāmābhiṣekasutathā-gatabajradheyā a
5.]ājñapañcaṣaḍabhijñasupūrṇṇa[ ]ātrā ādityavarm-manṛpate adhirājarājaḥ o svasti
6. çrīmat çrī a[ ]yādityavarmmapratāpaparākramarājendra-maulimaṇivarmmadevamahārājādhi
7. rāja sakalalokajanapriya dharmmarājakulatilakasaraṇā-gatabajrapañjara ekāṅgavīrādu
8.]igraha[ ]riṣṭhaparipālaka saptāṅgarājasayada maṅuddharaṇapa[ ]apusthakapratimālaya yaṅ ta
9. lmaḥ jīrṇṇapadasaptasvarṇṇabhūmi | diparbvatkan bihā-ranānāvidhaprakāra sahatāmbakgopurakalampura
10. nan pañçamahāçabda jalan[ ]barbvat ja[ ]āmaniyama-kṛyādipaurṇṇamāvāsyādisan mukhāndha[
11.]brāmhaṇācāryyopāddhyāya tyādakopadrava tyāda-mali[ṅ] sāmun tyādarabut rentak
12. sakala[ ]syasampūrṇṇa sakyan[ ]ṅ mahima[ ]da-divasā[ ]dādātu yadatrapuṇyaṅ bāraṅ yaṅ ha
13. ndak barbvināçasāsanenan sapāpāñaṅ gohattyasapāpāñaṅ mātāpitadrohi sapāpāñaṅ

14. svāmidrohigurudrohi tulutayaṅ maṅanumodanadharm-(m)enan sapuṇyāñaṅ yaṅ ṅūraṅ [ ]mṛ
15. ta [na] annadāna sapuṇyāñaṅ yaṅ ṅūraṅ mātāpi-tabhakti , svāmibhakti sapuṇyāñayaṅ
16.]rubhaktidevabhakti ; sapuṇyāñayaṅ ṅūraṅ marak-ṣaçilapūrṇamāvāsya antyāñama
17. nubhavasamyak sambuddhamārgga , o satvopakāra-kṛtapuṇyasudānadharmma jirṇno
18.]yajanaçrayapuṇyavṛkṣamanittyapratāpakiranaisa[ ]lokasaçrī ādi
19. ttyavarmmanṛpatemaṇivarmmadeva o subhamastuga-teçāke vasurmmunibhūjesthala
20.]vaiçākepañcadaçake sitebuddhaçcarañjyatu ; o ; kṛti-riyaṅ ācāryya a
21. mpuṅkudharmmaddhvajanāmadheyas[ ] abhiçekakaru-ṇābajra ; o ,

II.
Pagarroejoeng No. 3.

1. dvāreraṣabhūjerūpe gatauvarṣāçcakārttike suklaḥ pañ-catithissome , bajrendra[

III.
Soeroaso No. 1.

1. subhamastu ; o ; bhūḥ karuṇenavadarççanesakagatejeṣ-ṭheçaçimaṅgale sukleṣaṣṭhitithirnṛpotta
2. maguṇairrādittyavarmmanṛpaḥ kṣettrajñaḥ racitebiçe-ṣadharaṇīnāmnāsurāvāçavān ; pāçā
3. nonṛpa āsanottamasadākhādyampivannissabhā ; o ; puṣ-pakoṭisahaçrāni ,
4. teṣāṅ gandhampṛthak pṛthak ; ādittyavarmmabhūpāla ; hemagandhosamobhavet ; o ,

Uittreksel

UIT HET

Verslag over de oudheidkundige werkzaamheden in Pasè

in het tweede kwartaal 1912.

UITGEBRACHT DOOR

J. J. de Vink.

Op 20 April bracht ik van uit Lho' Seumawé in gezelschap van den Heer Leydie Melville met mijn gids Habib Tjoet en drie teekenaars een bezoek aan de vijf gravencomplexen Samoedra, Peuët Ploh Peuët, Toengoe Sidi, Tjot Astana en Koeta Kareuëng, waar mij door den Heer Melville aanwijzigen werden gegeven omtrent mijn werkzaamheden.

Den 22sten April ving ik aan met het werk op *Koeta Kareuëng*, waar ik begon de graven ten Oosten van het vorstencomplex bloot te leggen. Op één graf na waren alle steenen hier onbeschreven. Toen ik over meer werkvolk kon beschikken, ben ik ook aan den Westkant van het complex beginnen te graven: ook hier waren alle graf-steenen onbeschreven op twee lange vierkante zuiltjes na, om elk waarvan een boom gegroeid was. Ik heb dan ook beide boomen laten kappen: aan den voet van elk dier zuiltjes kwam toen in de rondte loopend letterschrift te voorschijn. Ook vond ik onder diezelfde boomen bij het verwijderen der wortels nog twee lange graven. De beide blootgelegde complexen liggen 0.40 M. lager dan het vorstencomplex.

Op het vorstencomplex zelf stond een mangaboom, die door zijn reusachtige wortels de graven, die in de nabijheid

lagen, uit hun verband rukte. Dezen boom liet ik met wortels en al verwijderen, waarbij ik in den grond onder die wortels beschreven marmeren platen en fragmenten van de graven in de onmiddellijke nabijheid vond. Door den grond zaten veel stukken van glazen armbanden van allerlei kleur, welke alle door mij zijn bewaard. Ook kwam er een verglazuurde potscherf met Chineesch letterteeken te voorschijn.

Op 20 Mei bezocht de Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden met den Assistent-Resident van Lho' Seumawé mijn werk, waarbij ik de goedkeuring van Z. H. Ed. G. kon verwerven voor de vervaardiging van een borstwering van koraalsteen, welke om de pas blootgelegde complexen moest gelegd worden om verdere beschadigingen te voorkomen. Toen ik met deze autoriteiten de marmeren graven van Toengoe Sidi bezocht, verzocht de Assistent-Resident mij een afdak te bouwen over deze graven en, zoo er nog meer waren, ook over de andere. Ook stelde ik den Gouverneur voor om mijn gids Habib Tjoet een bezoldiging toe te kennen, daar deze elken dag onafgebroken bij mij is en een groote steun voor mij is, niet alleen bij het werk maar ook bij moeielijkheden met de bevolking. De Gouverneur had hiertegen geen bezwaar.

Op Koeta Kareuëng werd gewerkt van 22 April tot en met 18 Mei. Er werden nog geen teekeningen, abklatschen of fotografische opnamen gemaakt, daar ik met de teekenaars steeds bij het werk moest blijven om te zorgen, dat er geen fouten begaan werden door het werkvolk.

Den 20sten Mei werd begonnen op *Tjot Astana* om dezen heuvel geheel schoon te kappen van kreupelhout en pandan, opdat hiervan een teekening zou kunnen worden gemaakt door de teekenaars, met het oog op de ontgravingen; deze opmetingen geschiedden zonder equerre, daar ik over geen meetinstrumenten beschikte [1]). Door het werkvolk werd gekapt en gebrand van 20 tot en met 26 Mei.

---

1) Deze zijn inmiddels aangevraagd en den Heer de Vink toegezonden.
Kr.

Daarna werden de werkzaamheden verplaatst naar *Peuët Ploh Peuët.* Op dit complex waren slechts negen graven zichtbaar, toen ik het met den Heer Melville bezocht, doch op aanwijzing van de bevolking vonden wij in het aangrenzende hout nog meerdere. Ik liet hier volgens schatting ongeveer 800 M^2 hout kappen; alles was zwaar begroeid met pandan. Er werd gekapt, gebrand en schoongemaakt van 27 Mei tot en met 25 Juni. Tjot Astana liet ik dien tijd kalm liggen, opdat de boomwortels af zouden kunnen sterven en zoodoende met den grond gemakkelijker zouden kunnen worden verwijderd; met diezelfde bedoeling behandelde ik ook het terrein van Peuët Ploh Peuët. Opgemerkt zij, dat hier het gravencomplex zelf slechts een oppervlakte beslaat van ± 300 M^2; de overige 500 M^2 liet ik schoonkappen met het oog op verdere ontgravingen, daar de grond hier bezaaid ligt met potscherven van roode aarde. Dit alles zou niet gevonden zijn, indien niet de kreeften, die hier dicht aan zee in den grond leven, bij het graven hunner gangen zand, aarde en de bewuste scherven naar boven brachten.

Door de bevolking werd mij verteld, dat hier dikwijls gouden muntjes (dirhams) gevonden worden.

Op 26 Juni keerde ik terug naar *Tjot Astana* en begon daar met twee proefsleuven te maken. Tot op 29 Juni werd daar echter nog niets van beteekenis gevonden. Wel zitten hier door den grond veel scherven van potten en borden, waaronder zeer mooie stukken van wit porceleinen borden met blauw ornament (naga's en afbeeldingen van kleine Chineesjes). Ook dekseltjes van potten vond ik hier; alles wordt zorgvuldig bewaard. Eveneens trof ik twee Chineesche munten aan en een klein stukje goud zonder ornament.

Ook op Peuët Ploh Peuët werden door mij vele geoxydeerde muntjes gevonden, waar geen letterschrift op te ontcijferen viel, zoodat ik eerst dacht aan plat geschoten kogels, wat echter niet juist kan zijn.

Mijn teekenaars hebben in dit kwartaal de gravencomplexen ten Oosten en Westen van de vorstengraven op

Koeta Kareuëng met mij opgemeten; verder heb ik hen alle voorkomende vormen der grafsteenen laten teekenen, waarmede zij eerstdaags klaar zullen komen. Ook is een schetsteekening van Tjot Astana door hen gemaakt, die later overgemeten zal worden, als mij een equerre wordt toegezonden.

Door de bevolking werden mij ter plaatse nog vijf nieuwe complexen aangewezen, waarvan twee met marmeren graven, doch erg beschadigd In het landschap Blang Mé is er nog één, in het landschap Samoedra één, en in het landschap Oeleë Blang drie, waarvan er twee elk uit één marmeren graf bestaan.

Op 17 Juni ben ik met mijn gids naar Loebeh Roeseb gegaan, waar mij vier gravencomplexen werden aangewezen; er was in het geheel maar één beschreven graf bij (twee steenen), doch de anderen hadden soms heel mooi ornament. Later moet ik hier nog eens terugkomen, daar dit bezoek te gehaast was.

In dit kwartaal werd door mij voor *f* 1124, 64 verwerkt.

Lho' Seumawé, 1 Juli 1912.

Oudheidkundig Verslag

OVER HET

Derde kwartaal 1912.

---

§ 1. **Personeel.**

Bij het personeel hadden geen veranderingen plaats. In de door de ontslag-aanvrage van den Heer J. Knebel ontstane vacature werd nog niet voorzien.

§ 2. **Bureau.**

Buiten de gewone werkzaamheden werd voortgegaan met de samenstelling van de voorloopige lijst der gegevens omtrent de oudheden van Java. Het overzicht van de residentie Preanger-Regentschappen kwam gedurende dit kwartaal gereed.

Voor de collectie fotografieën op het bureau werd een stel afdrukken aangeschaft van de door den fotograaf Nieuwenhuis te Padang vervaardigde opnamen van beschreven steenen in de Padangsche Bovenlanden. Deze opname geschiedde indertijd op verzoek van den Heer Rouffaer, aan wien dus het bestaan van dit nieuwe hulpmiddel voor de bestudeering van bovengenoemde oudheden te danken is.

Aan een firma te Parijs werden inlichtingen verschaft omtrent het eventueel verkrijgbaar stellen van afdrukken der op het Bureau bewaarde oudheidkundige cliché's voor wetenschappelijke doeleinden daar ter plaatse.

§ 3. **Reizen.**

In het begin van dit kwartaal deed ik een contrôlereis naar Boro-Budur, Mendut en Prambanan, waarover men § 4 raadplege.

De Heer Melville bezocht in Juli en Augustus Grissee in verband met de werkzaamheden aan de gapura aldaar. In eerstgenoemde maand begaf hij zich bovendien naar Tjandi Rimbi in de afd. Djombang, in laatstgenoemde naar de

Tjandi's Bangkal, Djedong en Kesiman-tengah in de afd. Modjokerto, voor opnamen daar ter plaatse: zie § 6. In September eindelijk kon hij een aanvang maken met den arbeid op het Diëng-plateau, waar hij ook thans nog vertoeft.

§ 4. Bescherming van monumenten.

Bij mijn bezoek aan *Boro-Budur* bevond ik, gelijk trouwens na de voortreffelijke maatregelen van den Heer T. van Erp niet anders te verwachten was, dat de toestand van dit bouwwerk uitstekend was. Bij een regenbui, juist van pas neerstortend, werkten alle spuiers naar behooren. De van nieuwen steen vervaardigde stukken beginnen reeds goed bij te kleuren.

Tevens had ik gelegenheid het magazijn na te zien, waarin verschillende werktuigen en benoodigdheden, tot ze bij tijd en wijle weder op Midden-Java gebezigd moeten worden, bewaard worden; daarbij trof ik onder meer ook het archief der voormalige Archaeologische Vereeniging van Jogjakarta aan, hetwelk ik mede naar Batavia nam en bij het mijne deponeerde [1]).

Ook de Tjandi's *Pawon* en *Mendut* waren goed in orde. De bij dit laatste monument gelegen bijtempeltjes en terrassen begonnen echter weder onder het onkruid te geraken. De tempels in en bij *Prambanan* zouden wat het onderhoud betreft in drie groepen te verdeelen zijn. De eerste wordt uitstekend verzorgd; daar behooren de eigenlijke Prambanangroep, de Tjandi Kalasan en de Tjandi Sari toe. Kalasan heeft wat last van vochtige muren; bij Sari gaan de korstmossen zich weer eenigszins vertoonen, zonder echter hinderlijk te zijn; over het algemeen is het onderhoud intusschen zoo

---

1) Ik maak van deze gelegenheid gebruik om een fout te herstellen in mijn bespreking van de Jātakamālā-voorstellingen op Boro-Budur in Rapp. 1910 p. 8. Toen ter tijd meende ik te moeten twijfelen aan reliëf 47a; thans is mij gebleken, dat het wel degelijk op zijn plaats staat (gelijk trouwens ook de Heer van Erp mij reeds op bouwkundige gronden had aangetoond) en een tafreel weergeeft uit de elfde of Çakra-jataka.

goed, als men maar verwachten kan. De tweede groep omvat Tjandi Sewu, Tjandi Bubrah en Tjandi Lumbung. Die zien er in het algemeen nog wel goed uit, doch als men beter toeziet, blijkt dat er toch verzuimd wordt de hier en daar opschietende plantjes geregeld te verwijderen.

Tot de derde groep kunnen Tjandi Plaosan en Tjandi Sadjiwan gerekend worden. Deze verkeerden in een bepaald ergerlijk verwaarloosden toestand, zoodat er zelfs heele struiken op groeiden: van eenig onderhoud was geen sprake. Nadat ik mijn bevindingen aan den resident van Jogjakarta had medegedeeld, gaf deze mij de toezegging maatregelen te zullen nemen, waardoor aan dezen toestand een einde komt.

Ook op den *Diëng* werd, tegelijkertijd met de nieuwe opnamen (verg. § 6), een aanvang gemaakt met de maatregelen ter bescherming van de daar nog aanwezige monumenten. Begonnen werd met een grondige schoonmaak van de Tjandi's Bima, Gatotkatja en de Ardjuna-groep, het verwijderen van mos, wortels, struiken enz. uit de voegen der wanden en spitsen en de reiniging der vertrekken en tempelpleintjes. Als dit werk gereed is, kan eerst uitgemaakt worden, wat er verder gedaan moet worden om verval tegen te gaan.

Door den Heer L. C. Westenenk, assistent-resident ter beschikking te Fort te Kock, kreeg ik bericht over den bouwvalligen toestand der door hem op een dienstreis bezochte Stupa van *Moeara Takoes* in de afdeeling Boven-Kampar der Padangsche Bovenlanden, welke toestand zoo erg is, dat reeds stukken van de banden naar beneden vallen. Ik diende uit den aard der zaak voorstellen in tot het doen verrichten van het noodige om dit bouwwerk, eenig in zijn soort in geheel Nederlandsch-Indië, te behouden, doch ontving de beschikking, dat die voorstellen eerst na beeindiging van het werk op den Diëng voor uitvoering in aanmerking zullen komen.

De toestand van het monument in aanmerking genomen, bestaat er reden om te vreezen, dat dit uitstel, waarvoor ik geenerlei verantwoordelijkheid op mij durf nemen, wel eens noodlottig zou kunnen zijn.

§ 5. Inventarisatie.

Voorstellen werden gedaan ten einde de voortzetting van het inventariseeren der Javaansche oudheden, voorzoover de Heer Knebel daar niet mede gereed gekomen is, te waarborgen.

§ 6. Nieuwe opnamen, opgravingen, enz.

Opmetingen hadden plaats van *Tjandi Rimbi* (afd. Djombang) ten behoeve van de teekeningen van dezen tempel, terwijl tevens de reliëfs aan het soubasement gefotografeerd werden.

Te *Djedong* (afd. Modjokerto) geschiedden nog opnamen van het terrein voor de situatieteekening en het lengteprofiel van de onderlinge ligging der bouwwerken.

Eveneens werden opmetingen gedaan van de *Tjandi Kesiman-tengah* (afd. Modjokerto) voor de teekeningen, die van dien tempel vervaardigd zullen worden.

In dezelfde afdeeling werden ten slotte fotografieën genomen van de kalakoppen aan *Tjandi Bangkal*.

Wat Midden-Java betreft, werd eerst op het eind van dit kwartaal begonnen met de opnamen op den *Diëng*, welke in de eerste plaats ten doel hebben het bijeenbrengen van nauwkeurige en geheel betrouwbare gegevens omtrent de ligging, samenstelling en verhouding der overal over het terrein verspreid liggende fundamenten. Over deze werkzaamheden zal eerst in het volgend kwartaal nader verslag gegeven kunnen worden.

Over het oudheidkundig onderzoek in *Pasè* raadplege men het als Bijlage M. hierbij gevoegde kwartaal-verslag over dat werk.

§ 7. Vondsten.

Allereerst verdient een merkwaardige vondst vermelding, door den Heer Melville nabij *Tjandi Rimbi* gedaan. Op ongeveer 1 M. van de Noordelijke wand, juist beneden de nis, kwam uit den grond een beeld van Çiwa-Guru te voorschijn, welks afbeelding als No. 1387 bij de foto's te vinden is, en dat dus het Çiwaïtisch karakter van dezen tempel, waarvan tot nu toe niet bekend was, aan welke gezindte hij behoorde, vaststelt.

De Heer van Stein Callenfels te Pengadjaran (Modjokerto) zond mij bericht van een door hem gedaan onderzoek op den bij die onderneming behoorenden bergtop *Tjandi Redja*, waarop reeds vroeger zoogenaamde Madjapahit-steenen en neuten waren aangetroffen. De Heer Callenfels vond op de helling van den Zuidelijken top een rij fundamenten van baksteen van verschillende afmetingen, terrasgewijze in een rij boven elkaar gelegen (richting Oost-West). Verder waren er nog steenen neuten en behouwen steenen dekplaten en kwamen bij een ontgraving uit den grond een kruik van aardewerk met kegelvormigen tuit, een ijzeren schaar, een bronzen tempelschel (met vajra), een bronzen drakenkop en een menigte scherven van aardewerk, sommige met zeer kunstige versieringen, te voorschijn. Op den Noordelijken top, aan welks voet ook een neut ligt, doch waar geen verder onderzoek ingesteld werd, zullen waarschijnlijk dergelijke fundamenten voorkomen.

Ook deed de Heer Callenfels mededeeling van het bestaan van twee steenen beelden, waaronder een Ganeça ,welke afkomstig zijn van de ondernemingen Soember I en II bij Wonosalam, van de vondst op de onderneming Kali Djarah aan den Oostelijken voet van Tjandi Redja van een hoeksteen van gehouwen steen, met een mannekop en reliëf, en van het voorkomen van een steenen watervat (?) met deksel en inscriptie op de onderneming Soerowinangoen, nabij de onderdistrictshoofdplaats Kadangan reeds over de grens van Kediri gelegen.

Vondsten in *Pasè* zijn in Bijlage M. opgegeven.

§ 8. **Epigraphie.**

De assistent-resident van Ponorogo deed mij een afteekening toekomen van het jaartal op den steen, ingemetseld in den trap der priesterschool van Tegalsari, laatstelijk besproken door den Heer Knebel in Rapp. 1905/6 p. 81. De te dier plaatse gedrukte reproductie blijkt niet geheel juist te zijn.

Door bemiddeling van den Heer van Hinloopen Labberton te Buitenzorg kreeg ik inzage van een drietal koperplaten en afschriften van nog vier andere, de eerste in bezit van den Heer Wiederhold te Malang, de laatste in het bezit van dienzelfden, van Mr. Krüseman en van den Heer Römer te Soerabaja. Eén daarvan, gedateerd 888, bleek de reeds door Dr. Brandes behandelde, in Notulen Bat. Gen. 1898 (p. 102, 122, 153, 181) besprokene te zijn. De overige waren mij nog niet bekend.

Tevens werd voortgegaan met de voortbreiding van de uitgave der epigrafische nalatenschap van Dr. Brandes.

§ 9. **Fotografieën.**

Aangeboden worden 53 afdrukken, waarvan de nummers 1341 — 1386 de reliëfs aan het soubasement van Tjandi Rimbi geven, No. 1387 het Çiwabeeld van dienzelfden tempel en de nummers 1388 — 1393 de monsterkoppen van Tjandi Bangkal weergeven. De gedetailleerde lijst vindt men in Bijlage K. De opnamen geschiedden alle door den Heer Leydie Melville.

§ 10. **Teekeningen.**

Gedurende dit kwartaal werd gewerkt aan de teekeningen van Djedong en van Tjandi Rimbi. De opgave is als Bijlage L hierbij gevoegd.

§ 11. **Musea en Verzamelingen.**

Van de beide blijkens de overeenkomstige paragraaf in het vorig verslag opgevraagde beschreven steenen ten behoeve van het Museum te *Batavia* is één geheel geschonden en door midden gebroken aangekomen (no. 34 van den Inventaris der Oudheden in de Padangsche Bovenlanden), de andere nog niet gearriveerd.

Naar de collectie te *Prambanan* werden een tiental beelden overgebracht, tot nu toe staande bij het huis van den Heer de Roock te Pakem (ondern. Randoe Goenting).

§ 12. Lijst van Monumenten.

De voorloopige lijst van Midden-Java is in bewerking en zal aan het volgend kwartaalverslag kunnen worden toegevoegd.

§ 13. Publicaties.

In druk verscheen het Oudheidkundig Verslag over het tweede kwartaal 1912. De reproducties der platen voor het Rapport van 1911 kwamen gereed, terwijl ook de druk bijna geheel afgeloopen is, zoodat de verschijning van dit deel binnenkort te verwachten is.

§ 14. Geschenken.

Aan *boekwerken* werden ontvangen: van de regeering deel IV van het Kawi-Balineesch-Nederlandsch Woordenboek van Dr. H. N. van der Tuuk.

van den Chef van den Post-, Telegraaf- en Telephoondienst de Catalogus van de bibliotheek van het hoofdbureau van dien dienst.

van de Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten van Wetenschappen afl. 3 en 4 van de Notulen over 1911.

Blijkens § 8 zond de Assistent-resident van Ponorogo een *afteekening* van het jaartal bij de priesterschool te Tegalsari. Eindelijk werd van den Heer van Stein Callenfels te Pengadjaran een *foto* ontvangen van de in § 7 vermelde inscriptie op het watervat (?) te Soerawinangoen.

§ 15. Programma voor het volgend kwartaal.

Ingevolge ontvangen opdracht staat op het oogenblik alleen de voortzetting van de werkzaamheden op het Diëng-plateau op het programma. De Heer Melville is reeds ter plaatse aan het werk, terwijl ik zelf mij zoo noodig eveneens daarheen zal begeven.

De Oudheidkundige Ambtenaar, Voorzitter
der Commissie in Nederl.-Indië voor
Oudheidkundig Onderzoek op
Java en Madoera,
Dr. N. J. Krom.

Batavia, October 1912.

Lijst der Fotografische opnamen

over het 3de kwartaal 1912.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1341	13 × 18	Tjandi Rimbi (afd. Djombang).	reliëf van het soubasement. West b. 2. [1])
1342	,,	id.	id. ,, b. 3.
1343	,,	id.	id. ,, b. 5.
1344	,,	id.	id. ,, b. 6.
1345	,,	id.	id. ,, b. 7.
1346	,,	id.	id. ,, b. 8 en 9.
1347	,,	id.	id. ,, b. 11.
1348	,,	id.	id. ,, b. 12.
1349	,,	id.	id. ,, b. 14.
1350	,,	id.	id. ,, b. 15.
1351	,,	id.	id. ,, b. 17.
1352	,,	id.	id. Noord 1.
1353	,,	id.	id. ,, 3.
1354	,,	id.	id. ,, 5.
1355	,,	id.	id. ,, 7.
1356	,,	id.	id. ,, 9.
1357	,,	id.	id. ,, 10.
1358	,,	id.	id. ,, 11.
1359	,,	id.	id. ,, 13.

1) Voor de nummering zie men, wat betreft de West-zijde, Rapp. 1910 p. 43 sq., wat betreft de andere zijden, Rapp. 1907 p. 116 sq.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1360	13 × 18	Tjandi Rimbi (afd. Djombang).	reliëf van het soubasement. Noord 15.
1361	,,	id.	id. ,, 17.
1362	,,	id.	id. Oost 1.
1363	,,	id.	id. ,, 3.
1364	,,	id.	id. ,, 5.
1365	,,	id.	id. ,, 7.
1366	,,	id.	id. ,, 9.
1367	,,	id.	id. ,, 11.
1368	,,	id.	id. ,, 13.
1369	,,	id.	id. ,, 14.
1370	,,	id.	id. ,, 15.
1371	,,	id.	id. ,, 17.
1372	,,	id.	id. Zuid 1.
1373	,,	id.	id. ,, 3.
1374	,,	id.	id. ,, 5.
1375	,,	id.	id. ,, 7.
1376	,,	id.	id. West a. 3.
1377	,,	id.	id. ,, a. 4.
1378	,,	id.	id. ,, a. 6.
1379	,,	id.	id. ,, a. 7.
1380	,,	id.	id. ,, a. 9.
1381	,,	id.	id. ,, a. 11.
1382	,,	id.	id. ,, a. 12.
1383	,,	id.	id. ,, a. 13.
1384	,,	id.	id. ,, a. 15.
1385	,,	id.	id. ,, a. 16.
1386	,,	id.	versiering naast de trap en reliëf West a. 17.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1387	13 × 18	Tjandi Rimbi (afd. Djombang).	steenen beeld van Çiwa-Guru
1388	18 × 24	Tjandi Bangkal (afd. Modjokerto).	voorkant.
1389	„	id.	monsterkop boven den ingang.
1390	„	id.	zelfde van terzijde.
1391	„	id.	ornament naast den ingang.
1392	„	id.	monsterkop aan de Noordzijde.
1393	„	id.	zelfde van terzijde.

Afgesloten 30 September 1912.

Stand van het teekenwerk.

3e kwartaal 1912.

Djedong.

a. Zuiderpoort.

2-7. [1]) gecalqueerd.

b. Noorderpoort.

9-12. in inkt geteekend en gecalqueerd. Hetzelfde geschiedde met de volgende nieuwe teekeningen:

13. netteekening dwarsdoorsnede (1: 20).

14. netteekening lengtedoorsnede (1 : 20).

15. netteekening situatie van Djedong met lengteprofiel (1 : 1000).

Tjandi Rimbi.

1. netteekening plattegrond van het eerste soubasement (ter oriënteering bij het bezichtigen der foto's) (1: 20) in potlood.

2. netteekening voorste gedeelte zijaanzicht (1: 20) in potlood.

---

1) Voor deze nummers vergelijke men Bijlage E van het vorig verslag, waar zij reeds opgegeven zijn.

Uittreksel

UIT HET

Verslag over de oudheidkundige werkzaamheden in Pasè in het derde kwartaal 1912.

UITGEBRACHT DOOR

J. J. de Vink

In het voorgaand rapport meldde ik, dat ik de laatste dagen van Juni werkte op *Tjot Astana*; hier zette ik mijn werkzaamheden voort tot den 19den Juli, gedurende welken tijd ik opgravingen deed ten Oosten van voornoemden heuvel. De daarbij gevonden voorwerpen werden reeds naar Batavia opgezonden [1]).

Nadat ik op 17 Juli van den Voorzitter der Oudheidkundige Commissie namens den Directeur van Onderwijs en Eeredienst de opdracht ontvangen had eerst de mij door den Heer Leydie Melville aangewezen werkzaamheden te voltooien en eerst daarna over te gaan tot het opnemen der nieuw ontdekte begraafplaatsen, begaf ik mij den 24sten Juli naar *Samoedra* om daar aan de opdracht van den Heer Melville te voldoen. Eerst den 8sten Augustus kon ik met het maken van abklatschen aanvangen, daar ik den 6den de laatste benoodigdheden hiervoor ontving.

1) Volgens beschikking van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst zullen deze en dergelijke vondsten, hoofdzakelijk munten, na ter kennisneming te zijn aangeboden aan den Conservator van de Numismatische Verzameling in het Museum te Batavia, verder voorloopig in handen gesteld worden van Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje te Leiden. De eerste zending werd in Augustus aan eerstgenoemden functionaris toegezonden, waar zij thans (eind October) nog berust. Kr.

Van 24 Juli tot 7 Augustus liet ik de teekenaars de twee door den Heer Melville aangewezen graven, welke onder een kleine loods staan, in teekening brengen, terwijl ik intusschen het kreupelhout ten Oosten daarvan liet schoonkappen, daar er nog meerdere graven tot dit complex behoorden, daaronder ook beschrevene. Van het geheel maakte ik daarna een situatie-teekening. Deze werkzaamheden zette ik voort tot den 20sten Augustus, na welken datum de koeli's wegens de poeasa weigerden langer te werken.

Terwijl ik mij met de opnamen enz. bezig hield, werkten de koeli's onder Habib Tjoet op mijn aanwijzing aan nieuw ontdekte kleine complexen in de onmiddelijke nabijheid, welke ik door hen liet uitgraven en schoonmaken: zoodoende vond ik in het geheel bij het groote complex Samoedra nog negen kleine complexen, in één waarvan ook een marmeren graf aanwezig was. Van de laatstgenoemde negen complexen maakte ik geen situatie-teekeningen, doch gaf alleen de ligging op de kaart aan. De laatste dagen vond ik nog tijd om de teekenaars te laten werken in kampong Samoedra, waar ik een drietal graven aantrof, waarvan één van een voor deze streek bijzonder karakter is, nl. met twee achtkantige zuiltjes, beide, zoowel die van het voeteneinde als van het hoofdeinde, in elk opzicht geheel hetzelfde. Ik geef daarvan geen nadere beschrijving, daar tegelijk met dit rapport de teekeningen worden opgezonden [1]).

Na de poeasa zette ik mijn werkzaamheden voort. Van 16 September tot het einde der maand verdeelde ik die tusschen *Koeta Kareuëng*, waar ik fotografeerde, en *Toengoe Sidi*, waar mijn teekenaars werkten. Gedurenden dien tijd deed ik alle opnamen over, welke mij te Batavia waren opgegeven en nam ik ook nog enkele details van het graf van Toengoe Sidi op. De teekenaars liet ik alle details van dit marmeren graf opmeten, waarnaar ik later de reconstructie-teekening maakte.

---

1) Nog niet ontvangen. Kr.

Beide laatstgenoemde complexen kwamen op 30 September gereed, zoodat mij nu nog Peuët Ploh Peuët rest, waarmede ik mij in het laatste kwartaal zal bezighouden.

In dit kwartaal werd door mij voor *f* 1015,03 verwerkt.

Tevens veroorloof ik mij aan dit rapport de volgende bijzonderheden toe te voegen.

Bij het vorstencomplex van Koeta Kareuëng, blijkens het vorig rapport 0,40 M. hooger liggend dan de beide andere complexen ten Oosten en ten Westen ervan, vond ik het oorspronkelijke walletje terug, dat er rondom loopt. Na opgraving van de Westzijde met de Z. W. en N. W. hoeken bleek, dat die wal ± 40 c.M. hoog is en bestaat uit drie lagen; de breedte van den wal is gemiddeld 15 — 20 c.M. Hij lag verborgen onder de borstwering van koraalsteen, die reeds om het complex aanwezig was, toen ik begon te werken. De wal is gemaakt van zandsteen en op de bovenste of derde laag liggen roode baksteenen als afdekking.

Alhoewel reeds bekend is, dat het marmer der graven van Koeta Kareuëng afkomstig is van gesloopte Hindoe-tempels uit Voor-Indië, vermeld ik alsnog, dat ik dit feit ook opmerkte bij het graf van Toengoe Sidi en later bij dat van Toengoe Sareh, eveneens van marmer; bij beiden trof ik aan de binnenzijde van het graf ornamenten aan van zuivere Hindoekunst, welke ik later zal opnemen. Bij het graf van Toengoe Sareh, hetwelk ik den 30sten September uit elkaar liet nemen, vond ik nog een roodkoperen verbindingsbout, dien ik als bewijsstuk medestuur, dat de marmeren platen met roodkoperen bouten aan elkaar verbonden werden en daarna met lood vastgegoten, zooals bij dit graf nog duidelijk te zien is. Ook vond ik op Koeta Kareuëng een lijststeentje, waarop een letterteeken, van hetwelk ik een abklatsch naar Batavia zond.

Op 18 September, toen bij de graven van Toengoe Sidi gewerkt werd en de omgroeiende pandan was weggekapt, bleek zich op een afstand van 5 Meter van de graven een

vierkant plat afgeknotte heuvel te bevinden, ± 2 M. hoog, aan welks Zuid-Oost hoek een put werd aangetroffen, waarvan de binnenzijde was bekleed met groote langwerpig vierkante steenen (zandsteen).

Op de helling van den heuvel vond ik stukken roode baksteen; volgens ouden van dagen uit de kampong had daar vroeger een missigit gestaan. Ik liet de put uitgraven in de meening, dat hierin nog wel iets gevonden zou kunnen worden, doch trof op een diepte van 2.50 M. niets anders aan dan modder en roode en blauwe potscherven; ook vond ik een kort cylindervormig voorwerp (1c. M.), dat bij nadere beschouwing de ruggewervel van een visch bleek te zijn, met afgesneden vertakkingen en rond bijgewerkt, daarna waarschijnlijk gebruikt als oorsieraad of ter verwijding van de oorgaten, gelijk nu nog bij de bevolking de gewoonte is.

De teekenaars zochten op een regenachtigen dag naar muntjes in de velden grenzende aan de graven van Toengoe Sidi, waar zij een veertigtal aantroffen: op één is duidelijk aan één zijde een letterteeken te zien. Ook werden nog vele stukken van armbanden benevens een Chineesche munt gevonden. Aan den colonneweg van Samoedra naar Toengoe Sidi, in de buurt van Peuët Ploh Peuët, trof ik een potschert met letterteeken aan.

Op 1 Juli bezocht ik met Habib Tjoet de kampong Pekan Tjoenda in Moekim Tjoenda, waar ik op aanwijzing van de bevolking ten Oosten der spoorlijn grenzende aan de Geude onder een grooten boom twaalf graven vond, waarvan zes kindergraven en twee met ornament. Verder waren er ten Westen der spoorlijn in de kampong tachtig graven zichtbaar, waarvan slechts één met inscriptie, een tweede is waarschijnlijk door een zich daar bevindende boom overgroeid en daardoor niet te zien.

Op een heuvel ten Zuiden van deze kampong, genaamd Tjot Limblok, vond ik vijf beschreven graven (tien steenen), met zeer mooie ornamenten en inscriptie, benevens zeventien eveneens zeer goed geconserveerde onbeschreven graven onder dicht

geboomte. Verder op Tjot Saban Koeboerang Toengoe Kandoeri Blang vijftien graven en twee met ornament. Naar aanleiding van dezen vondst verzocht ik van onbeschreven graven alleen de hoeveelheid en het model op te mogen geven, daar het maken van situatie-teekeningen van al die complexen te tijdroovend zou zijn. Op deze vraag ontving ik toestemmend antwoord met de bijvoeging, dat alle beschreven steenen in elk geval gefotografeerd en abgeklatscht moesten worden.

Lho' Seumawé, 6 October 1912.

Oudheidkundig Verslag

OVER HET

Vierde kwartaal 1912.

---

§ 1. Personeel.

In de vacature, ontstaan door de ontslagaanvrage van den Heer J. Knebel als lid der Oudheidkundige Commissie, werd nog niet voorzien.

Bij Gouv. Besl. van 28 October 1912 No. 2 werd de Heer E. A. Sell benoemd tot de bij datzelfde Gouv. Besl. ingestelde tijdelijke betrekking van assistent op het bureau der Oudheidkundige Commissie.

De Heer J. J. de Vink, belast met het oudheidkundig onderzoek in Pasè, moest door ziekte in de maand December zijn werkzaamheden eenigen tijd staken.

§ 2. Bureau.

Tengevolge van de afwezigheid van den bureau-assistent op dienstreizen gedurende een groot deel van dit kwartaal, hadden geen buitengewone werkzaamheden plaats, uitgezonderd de samenstelling, op verzoek van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst, van een korten gids voor den bezoeker van Boro-Budur door ondergeteekende. Een belangrijke aanwinst voor de collectie foto's vormde een serie van 525 afdrukken van oudheidkundige cliché's van den Oudheidkundigen Dienst in Britsch-Indië, een serie verkregen in ruil voor een gelijk aantal foto's van Hindu-Javaansche oudheden. Van deze zaak is reeds melding gemaakt in Rapport 1911 p. 4. De lijst der thans verkregen ruilfoto's is als Bijlage P. hierachter opgenomen. Bij de keuze is er naar

gestreefd in de eerste plaats een overzicht te geven van de geheele Hindu-kunst in Britsch-Indië en in de tweede plaats meer in détail opnamen te verkrijgen van die monumenten, welke in het bijzonder voor de studie der Hindu-Javaansche oudheden van belang zijn.

Ook de verzameling cliché's onderging vermeerdering door de aanbieding van ruim honderd stuks van West-Javaansche oudheden door den Heer C. M. Pleyte. Hierover zie men § 9.

Ten slotte werden nog cliché's, abklatschen en teekeningen ontvangen uit Pasè, waaromtrent p. 69 van het vorig verslag omtrent de werkzaamheden daar ter plaatse geraadpleegd kan worden. De cliché's blijven op het Oudheidkundig Bureau bewaard evenals één stel abklatschen; een tweede stel abklatschen benevens de teekeningen werden naar Nederland opgezonden.

§ 3. **Reizen.**

Zelf bezocht ik in het afgeloopen kwartaal Jogjakarta en Magelang met het oog op de opheffing van het Museum in eerstgenoemde plaats; zie § 11. Ook deed ik een dienstreis naar Buitenzorg voor een opname van den Batoe-toelis. De Heer Melville vertoefde gedurende dit kwartaal op het Diëng-plateau; zijn werkzaamheden worden vermeld in § 4 en § 6. De Heer Sell bezocht, gelijk uit § 5 blijken kan, de residentie Banjoemas en een deel van Pekalongan ten behoeve van de oudheidkundige inventarisatie.

§ 4. **Bescherming van monumenten.**

Maatregelen tot bescherming van monumenten hadden plaats op het *Dieng-plateau*. Zij bestonden in de grondige schoonmaak van de acht nog resteerende tempels (Bima, Gatotkatja, Dwarawati en de Ardjoena-groep). Bovendien werd, om eenigszins tegemoet te komen aan de door den moerassigen toestand van Bale Kambang ontstane bezwaren,

een afvoerleiding van genoemd moeras naar de Kali Toelis aangelegd: desgelijks een leiding van de Ardjoena-tempels naar Bale Kambang.

§ 5. Inventarisatie.

De oudheidkundige inventarisatie van de residentie *Banjoemas* had gedurende dit kwartaal plaats door den Heer Sell. Deze begon zijn werkzaamheden met de beschrijving der oudheden, bewaard bij de pasanggrahan van den Diëng, welke uit den aard der zaak gedeeltelijk uit Banjoemas, gedeeltelijk uit Kedoe en Pekalongan afkomstig zijn: bij een geographisch op zich zelf staande eenheid als het Diëngplateau heeft het natuurlijk geen zin aan de tegenwoordige residentiegrenzen vast te houden. Vervolgens begaf de Heer Sell zich naar de eigenlijke residentie Banjoemas, waar op enkele verspreide stukken na de oudheden alle aangetroffen worden in de afdeeling Bandjarnegara en in hoofdzaak eveneens van den Diëng afkomstig zijn. Buitengewone vondsten deden zich niet voor.

In den loop van December werd een begin gemaakt met de inventarisatie van de residentie *Pekalongan*, welke nog voortduurt en waarvan mij nog geen resultaten bekend zijn.

De door den Heer Sell verzamelde gegevens zullen op de gewone wijze worden gepubliceerd.

§ 6. Nieuwe opnamen, opgravingen, enz.

Ook deze hadden uitsluitend plaats op het *Dieng-plateau*. De werkzaamheden zijn in het kort, zonder rekening te houden met de volgorde van tijd, waarin zij geschiedden, de volgende:

Blootgelegd werden de fundamenten 1, 2, 3, 4, 5, 8 en 25-30 (nummers van de oudheidkundige kaart van Pet en Mijer) en de beide bij de Ardjoena-groep gelegene. De laatste en de vier eerst genoemde werden ook reeds opgemeten en gedeeltelijk in teekening gebracht, welk werk van 2, 3 en 4 gereed kwam. De verspreide tjandi-steenen bij 2 en 3 werden onderzocht en geördend.

Het fundament van Tjandi Bima en deze zelf werden opgemeten en onderzocht en daarna in teekening gebracht; alleen van de spits heeft het onderzoek nog niet plaats gehad.

Een opgraving werd ondernomen van den heuvelrug, waarop vroeger Tjandi Parikĕsit stond. Daarbij kwamen drie fundamenten van zachte gele steensoort te voorschijn, welke slecht gefondeerd bleken te zijn. Zij liggen van as tot as op afstanden van 9.90 en 5.40 M., van Zuid naar Noord.

Bij een ontgraving van het plein van Tjandi Dwarawati werd een menigte fragmenten aangetroffen, groote en kleine monsterkop-versieringen, gebroken godenbeeldjes, benevens een paar overblijfsels van fundamenten, even slecht aangelegd als die bij Tjandi Parikĕsit. Vervolgens werd nog een topstuk gevonden, waaronder de in § 7 beschreven merkwaardige vondst van gouden plaatjes. Op een laag heuveltje in de buurt van dezen zelfden tempel Dwarawati kwam nog een bronzen kommetje van 13 c.M. middellijn en een gebroken groene steen voor den dag.

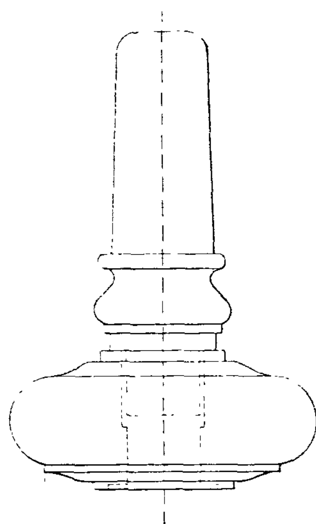
Eindelijk hadden nog tacheometrische opnemingswerkzaamheden over het geheele terrein plaats, ten einde een nauwkeurige bepaling te verkrijgen van de onderlinge verhouding van al deze fundamenten.

Over de opnamen in *Pasé* zie men Bijlage R.

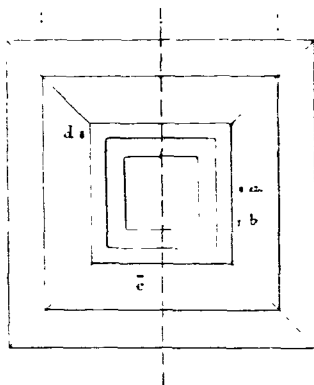
§ 7. **Vondsten.**

In het bijzonder dient vermeld te worden de vondst van eenige plaatjes onder een tempeltopstuk op het tempelplein van Tjandi Dwarawati op den Diëng. Zij bestaat uit drie gouden plaatjes en nog één, benevens twee fragmenten, van gemengd goud. De plaatjes zijn nagenoeg vierkant (19 × 18, 18 × 18, 20 × 14 en 14 × 13 m.M.), de drie gouden dragen een Kawi-inscriptie, het vierde bevat den godennaam Visṇu. Het is voor het eerst, dat een dergelijke vondst bij één der Diëng-tempels gedaan is, hoewel reeds enkele plaatjes bekend waren, waarschijnlijk uit die buurt

Top-versiering gevonden bij Tjandi Dåráwati
op het Diëng plateau.
Schaal 1:18.

van den benedenkant gezien.

a. b c. gouden plaatjes
d gemengd-gouden stukken

afkomstig: het zal daarom geen betoog behoeven, hoe hoogst belangrijk het is, dat thans tusschen den bouw van één dier tempels en de schriftsoort van deze plaatjes authentiek verband gelegd kan worden. De plaatjes worden bewaard in het Bataviaasch Museum (inv. 5264).

Nog verdient vermelding, naar aanleiding van de op pag. 68 van het vorig verslag aangegeven voorloopige schikking omtrent de vondsten in Pasè, dat thans definitief bepaald is, dat van deze vondsten door de Directie van het Bataviaasch Genootschap aangewezen zal worden, welke zij in haar Museum wenscht te plaatsen, terwijl de rest gegeven zal worden aan een Nederlandsch Museum: de voorwerpen zullen deze bestemming echter eerst volgen na de bestudeering door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje te Leiden.

§ 8. **Epigraphie.**

De epigraphische nalatenschap van Dr. Brandes kwam voor den druk gereed, zoodat daarmede ook reeds een aanvang gemaakt is.

Overigens hadden geen epigraphische werkzaamheden plaats behalve een onderzoek naar den Buitenzorgschen Batoetoelis. Het resultaat daarvan — waaromtrent uit den aard der zaak hier niet in bijzonderheden getreden kan worden — was, dat de laatstelijk beproefde dateering in çaka 1455 ons voorkwam te laat gesteld te zijn.

§ 9. **Fotografieën.**

De hierbij aangeboden 100 afdrukken, genummerd 1394-1498 (met uitvallers), zijn alle afkomstig van de blijkens § 2 door den Heer C. M. Pleyte aangeboden cliché's van West-Javaansche oudheden. De opnamen geschiedden door dienzelfden heer. De lijst is als Bijlage X. hier bijgevoegd.

§ 10. **Teekeningen.**

Teekeningen waren onderhanden van Djedong, Tjandi Pasetran en Tjandi Kasiman-tengah in de afdeeling Modjo-

kerto, Tjandi Rimbi in de afdeeling Djombang en de gapura te Grĕsik in de afdeeling van dien naam, alles residentie Soerabaja. De gedetailleerde opgave is te vinden in Bijlage O.

§ 11. Musea en verzamelingen.

Bij Gouv. Besl. van 12 December 1912 No. 22 werd besloten tot de opheffing van het Museum te *Jogjakarta* en werd tevens ondergeteekende gemachtigd tot het aanwijzen van de beelden, welke in aanmerking kwamen voor overbrenging, respectievelijk naar het Museum te Batavia en naar een door den Gemeenteraad van Magelang nieuw op te richten Museum daar ter plaatse. Aan dit Gouv. Besl. werd nog in diezelfde maand uitvoering gegeven, met het gevolg dat werden aangewezen:

Voor het Museum te *Batavia* de nummers 16, 18, 41, 48, 58, 82, 236, 237, 239, 272 van den Catalogus-Knebel (Rapp. 1902 p. 35 — 145), benevens de ongecatalogiseerde beschreven steen 306.

Voor het Museum te *Magelang* de nummers 1—15; 17; 19—20; 22—40; 42—45; 47; 49—57; 59—63; 65—66; 69—77; 79—81; 83—94; 96—100; 104; 117; 124; 134; 148—219; 221—235; 238; 240—256; 258—260; 262—271; 273—305 benevens de niet-gecatalogiseerde 47a, 307 en 308.

De niet genoemde nummers blijven op het residentsert te *Jogjakarta* achter, behoudens 21, 95, 220 en een ongenummerde kop, die naar *Prambanan* vervoerd zijn.

Naar mij werd bericht heeft de regent van *Modjokerto* zijn hoogst belangrijke verzameling Hindu-oudheden aan de regeering ten geschenke aangeboden ten einde een Gouvernements-Museum te Modjokerto te vormen. De schenking is oudheidkundig van zeer groote waarde; daar mij intusschen van de beslissing der regeering omtrent de aanvaarding nog niets bekend is, zullen nadere bijzonderheden eerst in het volgend verslag medegedeeld kunnen worden.

§ 12. Lijst van Monumenten.

De voorloopige lijst van monumenten van Midden-Java is als Bijlage Q aan dit verslag toegevoegd.

§ 13. Publicaties.

Gepubliceerd werd het Rapport over 1911, beslaande 22 vel druks met 26 platen. Eveneens verscheen het Oudheidkundig Verslag over het derde kwartaal 1912. Inmiddels is ook het grootste deel van Rapport 1912 persklaar gemaakt en met den druk daarvan begonnen.

§ 14. Geschenken.

Boekwerken werden ontvangen van de Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen: aflevering 5 en 6 van deel 54 van het Tijdschrift voor Indische Taal, Land- en Volkenkunde en aflevering 1 en 2 van de Notulen over 1912.

De Heer D. van Hinloopen Labberton te Buitenzorg bood een *foto* aan van een merkwaardig Ganeça-beeld, staande in de desa Karang kates (Kepandjen, Malang).

§ 15. Programma voor het volgend kwartaal.

De Heer Melville zal werkzaam blijven op het Diëngplateau, waarheen ik zelf mij eveneens denk te begeven. Tevens stel ik mij voor een contrôle-tocht langs de oudheden van Majapahit te ondernemen, waaraan een bezoek aan het Museum te Modjokerto zal worden verbonden. Den Heer Sell zal worden opgedragen de inventarisatie van Pekalongan te beëindigen en vervolgens de resultaten van zijn reizen uit te werken.

De Oudheidkundige Ambtenaar, Voorzitter
der Commissie in Nederl.-Indië voor
Oudheidkundig Onderzoek op
Java en Madoera,
Dr. N. J. KROM.

Batavia, Januari 1913.

Lijst der fotografische opnamen
over het 4de kwartaal 1912.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1394	18 × 24	Rangkas-bĕtoeng, Pamerajan, id., Tjimarga (alle res. Bantam), thans Mus. Bat. 2386, 4874, 4873 en 2232.	steenen bijlen, voorzijde.
1395	,,	id.	idem, keerzijde.
1396	,,	Tjibaroesa, Sösöpan, Tjilĕboet, id., (alle res. Batavia), thans Mus. Bat. 2252, 2254, 2255, 2256.	steenen bijlen, voorzijde.
1397	,,	id.	idem, keerzijde.
1398	,,	Buitenzorg, thans Mus. Bat. 4346.	steenen dissel, voorzijde.
1399	,,	id.	idem, keerzijde.
1400	,,	Krawang (afd.), thans Mus. Bat. 2066, 2097, 2098, 2103, 2323.	steenen bijlen, voorzijde.
1401	,,	id.	idem, keerzijde.
1402	,,	Galoeh (afd.), thans Mus. Bat. 2324, 2325, 2328, 2329.	steenen bijlen, voorzijde.
1403	,,	id.	idem, keerzijde.
1404	,,	Karang-tengah, Selatjan, Parakan Salak, id., Tjilimoes (alle Preanger Reg.), thans Mus. Bat. 2259, 2260, 2303, 2304, 2321.	steenen bijlen, voorzijde.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1405	18 × 24	Karang-tengah, Selatjan, Parakan Salak, id., Tjilimoes (alle Preanger Reg.), thans Mus. Bat. 2259, 2260, 2303, 2304, 2321.	steenen bijlen, keerzijde.
1406	„	Parakan Salak, Mangliengoet, Tjiboejoetan, Tjiandjoer (alle Preanger Reg.), thans Mus. Bat. 2305, 2306, 2376, 2388.	steenen bijlen, voorzijde.
1407	„	id.	idem, keerzijde.
1408	„	Moendjoel, Rantjakabong, Djatiroke (alle Preanger Reg.), thans Mus. Bat. No. 1559, 1561*c*, 1561*d*.	bronzen bijlen, voorzijde.
1409	„	id.	idem, keerzijde.
1410	„	Moendjoel, id., Djatiroke, Tjigowong (alle Preanger Reg.), Tandjong West (Batavia), thans Mus. Bat. No. 1560, 1561, 1561*a*, 1563, 1565*b*.	bronzen bijlen, voorzijde.
1411	„	id.	idem, keerzijde.
1412	„	Krawang (afd.), Tandjong West, Tjikris Girang (res. Batavia), thans Mus. Bat. 1561*f*, 1561*i*, 1561*k*.	bronzen bijlen, voorzijde.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1413	18 × 24	Tjihondje (Preanger Reg.) thans Mus. Bat. No. 853*c*.	bronzen waardigheidsteeken, voorzijde.
1414	,,	id.	idem, achterzijde.
1415, 1416	16 × 20	id.	details van idem.
1417	18 × 24	Tjigowong, id., Bodjong sowang (beide Preanger Reg.). thans Mus. Bat. No. 1593, 1594, 1647*h*.	bronzen sieraden en pijlpunten.
1418	,,	Soekapoera, Tjiboenar, Soekaboemi, (alle Preanger Reg.), thans Mus. Bat. No. 1258, 1259*a*, 1269.	bronzen armbanden.
1419	,,	Tjirebon, id., Soekapoera en Tandjaknangsi (Preanger). thans Mus. Bat. No. 1286, 1287, 1290 en 1227.	armbanden van schelp, en steenen voorwerp.
1420 [1]	,,	Karang hantoe (kanaal), thans pantjaniti te Serang.	steenen beeld van een nandi
1421	13 × 18	Poelasari (res. Banten), thans Mus. Bat. No. 8.	steenen beeld van Brahmā.
1422	,,	id., thans Mus. Bat. No. 54.	steenen beeld van Çiwa-Mahādewa.
1423	,,	id., thans Mus. Bat. No. 66.	steenen beeld van Çiwa-Guru.
1424	,,	id., thans Mus. Bat. No. 142.	steenen beeld van Durgā.

1) Hiervan is geen cliché, doch alleen een foto aanwezig.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1425	13 × 18	Poelasari (res. Banten), thans Mus. Bat. No. 171.	steenen beeld van Ganeça.
1426	,,	Lebak pare (Banten).	batoe sampian.
1427, 1428	,,	id.	batoe wongwongan.
1429	,,	Poelasari (Banten).	sangiang dengdek.
1430	,,	Tandjong Prioek, thans Mus. Bat. No. 296*a*.	steenen beeld van Kālī, voorzijde.
1431	,,	id.	idem, achterzijde.
1432	,,	Tjandi (Banten), thans Mus. Bat. No. 480*b*.	steenen olifant, voorzijde.
1433	,,	id.	idem, voorkant.
1434	,,	id., thans Mus. Bat. No. 480.	steenen lijkbeeld.
1435, 1436	,,	G. Tjibodas (afd. Buitenzorg).	Artja Lima.
1437	,,	id.	Pa Dato.
1438	,,	Lawang gintoeng (bij Batoe toelis, Buitenzorg).	offerplaats.
1439	,,	Tjiampea (afd. Buitenzorg), thans Mus. Bat. No. 771.	bronzen leeuw.
1440	,,	Toegoe (afd. Mr. Cornelis), thans Mus. Bat. D. 124.	beschreven steen.
1441, 1442	,,	Batoe toelis (bij Buitenzorg).	beschreven steen.
1443	,,	Tjiaroeteun (afd. Buitenzorg).	beschreven steen, gekanteld.
1444	,,	id.	idem, opgericht.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1445	13 × 18	Artja Domas (afd. Buitenzorg).	ruw steenen beeldje.
1446	"	Batoe toelis (bij Buitenzorg).	kaboejoetan.
1447	"	Pamojanan (bij Batoe toelis).	steenen lingga.
1448	"	G. Goeliga.	zetel van Rangga gading.
1449	"	Buitenzorg.	doorgraving Tji-batok, Zuidwal Pakoean.
1450	"	id.	id., weg Soekaboemi, Oostwal Pakoean.
1451	"	id.	id., achter de pelmolen. Noordwal Pakoean.
1452	"	id.	buitenkant Oostwal Pakoean.
1453	"	id.	Zuidwal Pakoean.
1454	"	Tjiampea (afd. Buitenzorg).	woning van H. van Riemsdijk.
1455	"	Pasir Koleangkak, Djamboe (afd. Buitenzorg).	beschreven steen.
1456	"	Tji-tjatih (afd. Soekaboemi), thans Mus. Bat. D. 73.	"
1457	"	Pangtjalikan (afd. Soekaboemi), thans Mus. Bat. D. 96.	"
1458	"	id., thans Mus. Bat. D. 97.	"
1459	"	id., thans Mus. Bat. D 98.	"
1460	"	Lingga wangi (afd. Tasikmalaja), thans Mus. Bat. D 26.	"

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1461	13 × 18	Tjikapoendoeng (afd. Bandoeng), thans Mus. Bat. No. 479*c*.	steenen Polynesisch beeld met jaartal.
1462	„	Pagandaran (afd. Soekapoera).	steenen lingga.
1463	„	Lingga wangi (afd. Tasikmalaja).	„
1464	„	G. Penanggil (Preanger Reg.), thans Mus. Bat. No. 139.	steenen beeld van Durgā.
1465	„	Tjitjalengka (afd.), thans Mus. Bat. No. 151.	steenen beeld van Durgā.
1466	„	Tjibodas (afd. Tjitjalengka), thans Mus. Bat. No. 46.	steenen beeld van Çiwa.
1467	„	Tendjolaja (afd. Tjitjalengka), thans Mus. Bat. No. 84*a*.	steenen beeld van Kāla.
1468	„	G. Mamangil (afd. Tjiandjoer), thans Mus. Bat. No. 465.	steenen Polynesisch beeld.
1469	„	Preanger, thans Mus. Bat. No. 475.	idem.
1470	„	Tjikapoendoeng (afd. Bandoeng), thans Mus. Bat. No. 479*b*.	idem.
1471	„	Leuwigadjah (afd. Bandoeng), thans Mus. Bat. No. 717.	bronzen kinnarī.
1472	„	Taradjoe (afd. Soekapoera), thans Mus. Bat. No. 645.	bronzen beeld (Wiṣṇu?).

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1473	13 × 18	onb.: thans klenteng te Sawah besar (Batavia).	steenen beelden.
1474	„	Pakoeng wati (Tjirĕbon).	moskee.
1475	„	Tjirĕbon, kraton kasĕpoehan.	ingang.
1476	„	id.	oude poort.
1477	„	id.	id.
1478	„	id.	id., stier op trapzijde.
1479	„	id.	z.g. Sitinggil.
1480	„	id.	poesaka-koeḍi's.
1481	„	Lingga djati (Tjirĕbon).	steenen beeld.
1482	„	Sodong Lĕbak (Tjirĕbon).	steenen beeld.
1483	„	Tjiboelan (Tjirĕbon).	kaboejoetan.
1484	„	Djalaksana (Tjirĕbon).	batoe toempang.
1485	„	G. Padang (Tjirĕbon).	patapaän.
1486	„	Kawali (Tjirĕbon).	beschreven steen.
1487	„	id.	„ „
1488	„	id.	Paëtangan.
1489, 1490	„	Tji-tapen (Tjirĕbon).	grafitti.
1491	„	Legok heran (Tjirĕbon).	zoogenaamde beschreven steen.
1492	„	Noesa Pangdjaloe (Tjirĕbon).	graf van W. H. A. Thilo (+ 1832).
1493	„	Soeniaraga (Tjirĕbon).	watertoren.
1494	„	Tjirĕbon en Talaga (Tjirĕbon), thans Mus. Bat. No. 563*b* en 578.	bronzen Buddhabeeldjes, voorzijde.
1495	„	id.	idem., achterzijde.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1496	13 × 18	Talaga (Tjirĕbon).	tempelschellen.
1497	,,	Leuwigadjah (Preanger), thans Mus. Bat. No. 545*a* en 587.	bronzen beeldjes van Kuwera en Buddha.
1498	,,	Tjigareng (Tjirĕbon). id., Tjirĕbon, thans Mus. Bat. No. 514, 752*a*, 5'6.	bronzen beeldjes van Çiwa, nandi en Pārwatī.

Afgesloten 31 December 1912.

Stand van het teekenwerk.

4e kwartaal 1912.

Djedong.

De situatie-teekeningen van Djedong en Pasetran op een schaal van 1: 100 kwamen gereed, waarmede het geheele teekenwerk over deze oudhedengroep afgeloopen is. De definitieve lijst der teekeningen is de volgende:

1. Zuiderpoort, plattegrond (1 : 20).
2. „ vooraanzicht „
3. „ achteraanzicht „
4. „ zijaanzicht „
5. „ dwarsdoorsnede „
6. „ lengtedoorsnede „
7. Noorderpoort, plattegrond „
8. „ vooraanzicht „
9. „ achteraanzicht „
10 „ zijaanzicht „
11. „ dwarsdoorsnede „
12. „ lengtedoorsnede „
13. Situatie Djedong en situatie Pasetran (1: 100).
14. Situatie en lengteprofiel van het geheele terrein van Djedong (1: 1000).

Tjandi Rimbi.

1. plattegrond van het eerste soubasement (1: 20).
2. onderste gedeelte, zijaanzicht (1: 20).

Tjandi Kasiman-tengah.

1. bovenaanzicht (1: 20).
2. vooraanzicht „
3. zijaanzicht „

Gapura Grĕsik.

1. vooraanzicht met steunkolommen (1:20).
2. dwarsdoorsnede „ „ „

Alle bovengenoemde teekeningen zijn in inkt afgewerkt en gecalqueerd.

Lijst der Britsch-Indische foto's

BEWAARD OP HET

Oudheidkundig Bureau.

Volgnummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
1	Ann. Rep. West. Circle 1900/1. 1680.	Bhopal	Sanchi	Noordzijde van de stūpa.
2	id. 1681	,,	,,	idem.
3	id. 1684	,,	,,	Noordpoort. Noordkant; midden stuk beneden.
4	id. 1686	,,	,,	id. Oostelijk stuk, midden.
5	id. 1687	,,	,,	id. beneden.
6	id. 1690	,,	,,	id. Westelijk stuk, midden.
7	id. 1694	,,	,,	Noordpoort Zuidkant.
8	id. 1697	,,	,,	id. Westelijk stuk. boven.
9	id. 1698	,,	,,	id. midden.
10	id. 1699	,,	,,	id. beneden met kapiteel.
11	id. 1700	,,	,,	id. Oostelijk stuk. boven.
12	id. 1712	,,	,,	Noordpoort. Oostelijke zuil, Westkant, boven-paneel.
13	id. 1713	,,	,,	id. middenpaneelen.
14	id. 1715	,,	,,	id. Westelijke zuil, Oost-kant boven-paneel.
15	id. 1716	,,	,,	id. middenpaneelen.
16	id. 1721	,,	,,	Oostpoort.
17	id. 1723	,,	,,	Oostpoort. Oostkant. middenstuk, midden.
18	id. 1726	,,	,,	id. Zuidelijk stuk. midden.

Volgnummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
19	Ann. Rep. West. Circle 1900/1. 1730	Bhopal	Sanchi	Oostpoort, Noordelijk stuk. midden.
20	id. 1731	„	„	id. beneden.
21	id. 1733	„	„	Oostpoort, Westkant.
22	id. 1746	„	„	Oostpoort, Zuidelijke zuil, Oostkant. boven-paneel.
23	id. 1747	„	„	id. tweede paneel.
24	id. 1750	„	„	Oostpoort, Noordelijke zuil, Zuid-kant, boven-paneel.
25	id. 1751	„	„	id. midden-paneel.
26	id. 1758	„	„	Zuidpoort.
27	id. 1781	„	„	Westpoort.
28	id. 1800	„	„	Westpoort. Zuidelijke zuil. Westkant. boven-paneel.
29	id. 1801	„	„	id. tweede paneel.
30	id. 1802	„	„	id. derde paneel.
31	id. 1813	„	„	gezicht op de stūpa van het Noord-Oosten.
32	id. 1814	„	„	id. van het Oosten.
33	id. 1820	„	„	kleine poort, Noordzijde.
34	id. 1821	„	„	„ „ , Zuidzijde.
35	id. 1822	„	„	id., bovenstuk.
36	id. 1850	„	„	leeuwenzuil.
37	List. Ind. Mus. 1900. 1308	„	Gyarispur	tempel, genaamd Bajramath.
38	id. 1309	„	„	id., detail van poort en pilasters.
39	id. 1317	„	Pathari	Gadarmal-tempel, voorzijde.
40	id. 1321	„	„	toraṇa vóór Gadarmal-tempel.
41	id. 1323	„	„	Gadarmal-tempel, achterzijde.
42	id. 1325	„	„	Oude Jaina-tempel, voorzijde.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
43	List. Ind. Mus. 1900, 1326	Bhopal	Pathari	Oude Jaina-tempel, zijkan..
44	id. 1331	,,	,,	beschreven zuil.
45	id. 1371	,,	Udayagiri	rotssculptuur van de Varahā-vatāra.
46	id. 1372	,,	,,	ingang der Amṛta-grot.
47	id. 1375	,,	,,	ingang van Candragupta's-grot.
48	id. 1380	Chatrpur	Khajuraho	tempel van Caturbhuja, van het Zuid-Oosten.
49	id. 1381	,,	,,	id., achterkant.
50	id. 1386	,,	,,	id., met Mṛtāṅga Mahādeva-tempel.
51	id. 1388	,,	,,	tempel van Devī Jagadambā.
52	id. 1392	,,	,,	tempel, genaamd Kandariya Mahādeva, algemeen gezicht.
53	id. 1393	,,	,,	id., van het Noord-Westen.
54	id. 1394	,,	,,	id., van het Zuid-Westen.
55	id. 1395	,,	,,	id., ander algemeen gezicht.
56	id. 1396	,,	,,	id., detail van de wanden.
57	id. 1397	,,	,,	,, ,, ,, ,, ,,
58	id. 1401	,,	,,	groote Jaina-tempel, detail.
59	id. 1403	,,	,,	twee kleine Jaina-tempels.
60	id. 1409	,,	,,	tempel van Varāha, algemeen gezicht.
61	id. 1410	,,	,,	tempel van Viçvanātha, van het Noord-Oosten.
62	id. 1411	,,	,,	id., van het Zuid-Oosten.
63	id. 1412	,,	,,	id., van het Westen, met Çaiva-tempeltje.
64	id. 1419	Gwalior	Gwalior	gezicht op het fort.

Volgnummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
65	List. Ind. Mus. 1900, 1420	Gwalior	Gwalior	gezicht op het fort.
66	id. 1422	„	„	Jami Masjid.
67	id. 1431	„	„	paleis van Rājā Mānsingh.
68	id. 1433	„	„	id., gezicht van buiten met ingang.
69	id. 1435	„	„	id., van binnen.
70	id. 1436	„	„	„ „ „
71	id. 1438	„	„	id., detail van binnenzijde.
72	id. 1440	„	„	„ „ „ „
73	id. 1442	„	„	rotssculpturen, Urvahi-groep.
74	id. 1443	„	„	id., Adinātha.
75	id. 1445	„	„	groote tempel van Sāsbāhū.
76	id. 1448	„	„	id., ingang.
77	id. 1453	„	„	Telī kā mandir met omgeving.
78	id. 1456	„	„	id., voorkant.
79	id. 1458	„	„	id., zijkant.
80	id. 1466	„	„	tempel van Scindia's familie.
81	id. 1467	„	„	id., ingang.
82	Ann. Rep. West. Circle 1900/1. 1882	Sirohi	Mount Abu	Dilvāra-tempel van Vimala Sāh, van binnen.
83	id. 1883	„	„	id., koepelgewelf.
84	id. 1885	„	„	id., zoldering van de gaanderij.
85	id. 1886	„	„	„ „ „ „ „
86	id. 1893	„	„	„ „ „ „ „
87	id. 1894	„	„	„ „ „ „ „
88	id. 1900	„	„	„ „ „ „ „
89	id. 1901	„	„	id., driehoekig paneel. Noord-Westhoek van den koepel.
90	id. 1902	„	„	id., Zuid-West-hoek.
91	id. 1905	„	„	id., zoldering van de gaanderij.

Volgnummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
92	Ann. Rep. West. Circle 1900/1 1906	Sirohi	Mount Abu	id., zoldering van de gaanderij
93	id. 1908	„	„	„ „ „ „ „
94	id. 1912	„	„	„ „ „ „ „
95	id. 1914	„	„	„ „ „ „ „
96	id. 1915	„	„	id., vooringang van de hal
97	id. 1916	„	„	id.. Noordelijke uitbouw.
98	id. 1918	„	„	id., midden-toraṇa. Noord van de hal.
99	id. 1919	„	„	id., architraaf.
100	id. 1922	„	„	id.. zoldering van de gaanderij.
101	id. 1932	„	„	id., Noordelijke gaanderij, van den West-kant.
102	id. 1933	„	„	id., kapel in de Oostelijke gaanderij.
103	id. 1936	„	„	id., koepelgewelf.
104	id. 1946	„	„	id., koepelgewelf van het Noorden.
105	id. 1947	„	„	id., gezicht in de hal.
106	id. 1949	„	„	Dilvāra-tempel van Tejahpāla. koepelgewelf.
107	id. 1952	„	„	id., zoldering van de gaanderij.
108	id. 1982	„	„	id.. middenstuk van het koepelgewelf.
109	id. 1996	„	„	id., zuilen van de boven-hal.
110	id. 1997	„	„	id.. basement van de hal.
111	id. 2018	„	„	id.. gezicht van binnen.
112	id. 2009	„	„	Dilvāra-tempel; Chaumukha.
113	id. 2020	„	„	gezicht op Achaleçvara.
114	List. Ind. Mus. 1900, 1478	Nagaudh	Bharhut	Oostelijke poort van de stūpa. van binnen.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
115	List. Ind. Mus. 1900, 1479	Nagaudh	Bharhut	Oostelijke poort van de stūpa van binnen.
116	id. 1491	,,	,,	Ajātaçatru-zuil, rechterkant.
117	id. 1493	,,	,,	id., linkerkant.
118	id. 1494	,,	,,	id., bovenste paneel.
119	id. 1509	Orcha	Orcha	paleis, van het Zuid-Westen.
120	id. 1510	,,	,,	id., Noord-Oost-hoek.
121	id. 1511	,,	,,	id., gezicht Oost-waarts.
122	id. 1512	,,	,,	tempel van Caturbuja, van de rivier, met de koningsgraven.
123	id. 1513	,,	,,	id., van het Zuid-Oosten.
124	id. 1515	,,	,,	id., Zuid-Oost-kant.
125	id. 1518	,,	,,	tempel van Raghunāthjī.
126	id. 1520	Rewa	Chandrehe	oude tempel.
127	id. 1523	,,	Sohagpur	groote tempel.
128	id. 1600	Mewar	Chitor	overwinnings-toren.
129	id. 1604	,,	,,	id., benedengedeelte.
130	id. 1605	,,	,,	Jaina-toren.
131	id. 1609	,,	,,	tempel van Kumbha rāṇā.
132	id. 1615	,,	,,	Jaina-tempel, gen. Mokaljī kā mandir.
133	id. 1617	,,	,,	id., buitenwand.
134	id. 1618	,,	,,	id., detail met ingang.
135	id. 1619	,,	,,	id., met anderen ingang.
136	id. 1620	,,	,,	id., achterwand.
137	id. 1626	,,	,,	kleine Jaina-tempels.
138	id. 1627	,,	,,	andere kleine Jaina-tempel.
139	Dir. Gen. Ann. Rep. 1909/10, 2	,,	,,	gezicht op het fort.
140	id. 3	,,	,,	paleis van Ratan Singh, van het Noord-Oosten.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
141	Dir. Gen. Ann. Rep. 1909/10, 5	Mewar	Chitor	paleis van Ratan Singh, va.. het Oosten.
142	id. 6	„	„	kleine toren des roems, met Jaina-tempel.
143	id. 7	„	„	id., beneden-gedeelte.
144	id. 11	„	„	Kumbhasyama-tempel, ni- met Çiva-beeld.
145	id. 17	Sagar	Eran	gezicht op de monumenten
146	id. 19	„	„	Viṣṇu-zuil.
147	id. 21	„	„	zuil, z.g.n. van Bima's moeder.
148	id. 22	„	„	Viṣṇutempel,beeld van den god.
149	id. 23	„	„	id., ingang tot het sanctum.
150	id. 25	„	„	beeld van de Varāhāvatāra.
151	List. Ind. Mus. 1900, 1707	Ahmad-nagar	Komkan-than	tempel, van het Oosten.
152	id. 1709	„	„	id., buitenwanden en top.
153	id. 1718	„	Pedgaon	tempel van Lakṣmī-Nārāyaṇa.
154	id. 1721	„	„	id., buitenwanden.
155	id. 1725	„	Ratanwadi	tempel van Amṛteçvara.
156	id. 1730	„	Tahakari	tempel van Bhavānī.
157	id. 1740	Gujerat	Mudhera	Sūrya-tempel, zuilen.
158	id. 1741	„	„	id., buitenwanden.
159	id. 1750	Bijapur	Aihole	tempel bij de brahmanistische grot.
160	id. 1763	„	Badami	tempel op den heuvel.
161	id. 1765	„	„	gezicht op grot III.
162	id. 1883	„	Nandikesh-vara	tempel van Mahākūṭeçvara.
163	id. 1888	„	Pattadakal	tempel van Virūpākṣa, sculptuur op zuil.
164	id. 1889	„	„	„ „ „ „

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
165	List. Ind. Mus. 1900, 1890	Bijapur	Pattadakal	tempel van Virūpākṣa, sculptuur op zuil.
166	id. 1891	,,	,,	,, ,, ,, ,,
167	id. 1892	,,	,,	tempel van Pāpanātha.
168	id. 1895	Dharwar	Bankapur	tempel van Rangasvāmi, van binnen.
169	id. 1903	,,	Chaudadampur	tempel van Mukteçvara.
170	id. 1907	,,	Dambal	id. van Dodda Basappa.
171	id. 1908	,,	,,	id., top.
172	id. 1910	,,	,,	id., zuilen van den Zuid-uitbouw.
173	id. 1912	,,	Dharwar	reliëf met Brahmā.
174	id. 1913	,,	,,	id., met Çiva.
175	id. 1917	,,	Gadag	tempel van Sarasvatī.
176	id. 1918	,,	,,	id., zuilen.
177	id. 1919	,,	,,	,, ,,
178	id. 1922	,,	,,	tempel van Someçvara.
179	id. 1926	,,	Galaganatha	tempel van Galageçvara, van het Noord-Westen.
180	id. 1927	,,	,,	id., van het Zuid-Oosten.
181	id. 1928	,,	,,	id., heiligdom met top.
182	id. 1931	,,	Hangal	tempel van Tārakeçvara.
183	id. 1938	,,	Haralhalli	tempel met drie heiligdommen.
184	id. 1940	,,	Harihar	groote tempel van Harihara.
185	id. 1942	,,	Haveri	tempel van Siddheçvara.
186	id. 1949	,,	Ittagi	groote tempel.
187	id. 1956	,,	Korvatti	oude tempel, buitenwand met nis.
188	id. 1957	,,	,,	id., sculptuur-detail.
189	id. 1962	,,	Kukkanur	Navalinga-tempel.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
190	List. Ind. Mus. 1900, 1970	Dharwar	Lakkundi	tempel van Kāçiviçveçvara van het Zuid-Westen.
191	id. 1971	,,	,,	id., algemeen gezicht.
192	id. 1974	,,	,,	id., detail van den Zuid-ingang.
193	id. 1980	,,	,,	id., detail van den buitenwand
194	id. 1982	,,	,,	tempel van Nanneçvara.
195	id. 1985	,,	,,	tempel bij den Jaina-tempel
196	id. 1986	,,	,,	tempel op de bazaar.
197	id. 1993	,,	Tilivalli	tempel van Çānteçvara.
198	id. 2003	Karwar	Banavasi	tempel van Madhukeçvara. een ratha.
199	id. 2008	,,	Bhatkal	Jattapa Nāyakana Candranātheçvara Basti.
200	id. 2013	,,	,,	Ketapai Nārāyana Devasthāna. van het Noord-Oosten [1])
201	id. 2014	,,	,,	id., van het Zuid-Westen.
202	id. 2016	,,	,,	id., de vlaggezuil.
203	id. 2020	,,	,,	id., hoofdingang.
204	id. 2023	,,	,,	id., deurwachter.
205	id. 2032	,,	Murdeshvara	twee reliëfsteenen.
206	id. 2039	Kathiawar	Satrunjaya	gezicht op den Noordelijken heuvel.
207	id. 2041	,,	,,	id. op den Zuidelijken heuvel.
208	id. 2044	,,	,,	Zuidelijke heuvel en Bālabhai-tempel.
209	id. 2046	,,	,,	Adīçvara Bhagavān-tempel.
210	id. 2048	,,	,,	id., toegangsweg.

1) Op deze foto staat een geheel andere tempel dan de hier genoemde: er is klaarblijkelijk een vergissing in de opgave, doch het is mij niet mogelijk na te gaan, welke tempel hier voorgesteld is.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
211	List. Ind. Mus. 1900, 2051	Kathiawar	Satrunjaya	Bālabhai Tuk, beeld in het heiligdom.
212	id. 2054	„	„	Caumuhha-tempel, voorkant.
213	id. 2055	„	„	„ „ „
214	id. 2056	„	„	id., achterkant.
215	id. 2057	„	„	id., achterkant, met andere tempels.
216	id. 2058	„	„	id., zuilen van de Zuidzijde.
217	id. 2062	„	„	Hemabhai Vakatcand's tempel.
218	id. 2065	„	„	Keçavjī Nāyaka's tempel.
219	id. 2066	„	„	Kumārapāla's tempel, ingang.
220	id. 2068	„	„	Modī Premcand's Tuk, buitenwand.
221	id. 2070	„	„	id., tempel van Jhaverīcand.
222	id. 2071	„	„	Motīshāh Tuk, algemeen gezicht
223	id. 2072	„	„	„ „ „
224	id. 2073	„	„	id., Zuidelijke gaanderij.
225	id. 2074	„	„	id., Motīshāh tempel.
226	id. 2075	„	„	id., tempel Z. W. van Motīshāh-tempel.
227	id. 2078	„	„	id., tempels buiten de Motīshāh Tuk.
228	id. 2080	„	„	Nandīçvara Dvīpa, van binnen.
229	id. 2081	„	„	id., zuilen van de gaanderij.
230	id. 2082	„	„	Pañca Pāṇḍava-tempel, algemeen gezicht.
231	id. 2083	„	„	id., benedenstuk.
232	id. 2084	„	„	id., altaar met 1008 beelden, erachter.
233	id. 2085	„	„	Ratnacand Jauharcand's tempel.

Volgnummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
234	List. Ind. Mus. 1900, 2086	Kathiawar	Satrunjaya	Vimalvaçī Tuk.
235	id. 2089	.	.	Pārçvanātha-kapel.
236	id. 2090	.	.	beeld van Pārçvanātha.
237	id. 2104	.	Than	tempel van Triṇetra.
238	id. 2105	Khandesh	Balsane	Çaiva tempel van het Zuiden.
239	id. 2107	.	.	id , van het Westen.
240	id. 2108	.	.	id., buitenwanden.
241	id. 2110	.	.	tweede tempel.
242	id. 2115	.	Changadeva	tempel van Ahalyābai.
243	id. 2117	.	.	tempel van Çāṅgadeva.
244	id. 2119	.	.	id., buitenwand.
245	id. 2121	.	Durana	oude tempel.
246	id. 2123	.	Garkhed	oude tempel.
247	id. 2126	.	Patan	tempel van Maheçvara, van het Zuiden.
248	id. 2128	.	.	id., Zuidkant van de hal.
249	id. 2129	.	.	id., Zuidkant van het heiligdom.
250	id. 2134	.	Sangameshvara	tempel van Mahādeva.
251	id. 2139	.	Vaghli	tempel van Mudhaidevī.
252	id. 2156	Nasik	Anjaneri	tweede losstaande tempel.
253	id. 2159	.	Devalana	tempel van Yogeçvara, van het Oosten.
254	id. 2161	.	.	id . van het Zuid-Oosten.
255	id. 2163	.	Jhodga	tempel van Mahādeva, van het Zuiden.
256	id. 2165	.	,,	id., buitenwanden.
257	id. 2166	.	Nagapur	tempel van Nageçvara.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
258	List. Ind. Mus. 1900, 2170	Nasik	Sinnar	tempel van Ayeçvara, algemeen gezicht.
259	id. 2173	"	"	id., ingang naar het heiligdom.
260	id. 2176	"	"	id., zuilen.
261	id. 2177	"	"	tempel van Goṇḍeçvara, algemeen gezicht.
262	id. 2181	"	"	id., buitenwand van het heiligdom.
263	id. 2192	"	Tringalvadi	Jaina grot.
264	Dir. Gen. Ann. Rep. 1903/4, 169	"	Pāṇḍu Leṇa	gezicht op grot no. 13.
265	id. 170	"	"	id., van binnen.
266	id. 171	"	"	gezicht op grot no. 10.
267	id. 172	"	"	gezicht op grot no. 3.
268	id. 173	"	"	Buddha-beeld.
269	id. 174	"	"	sculpturen.
270	id. 175	"	"	gezicht op grot no. 12.
271	id. 176	"	"	sculpturen.
272	List. Ind. Mus. 1900, 2189	Poona	Karle	grot van buiten.
273	id. 2190	"	"	id., van binnen.
274	id. 2191	"	"	id., detail der kapiteelen.
275	id. 2192	Thana	Ambarnath	tempel van Ambaranātha, van het Noorden.
276	id. 2194	"	"	id., van het Noord-westen.
277	id. 2195	"	"	id., van het Oosten.
278	id. 2197	"	"	id., buitenwand van het heiligdom.
279	Dir. Gen. Ann. Rep. 1907/8, 1.	Hyderabad	Ajanta	grot no. 1, van ter zijde.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
280	Dir. Gen. Ann. Rep. 1907/8,9.	Hyderabad	Ajanta	grot no. 9. ingang.
281	id. 13	„	„	grot no. 13, ingang.
282	id. 14	„	„	grot no. 19, zijkant.
283	id. 15	„	„	id., inwendig.
284	id. 16	„	„	id., ingang.
285	id. 18	„	„	grot no. 24. zuilen bij den ingang.
286	id. 19	„	„	grot no. 26, inwendig.
287	id. 21	„	„	id., ingang.
288	Dir. Gen. Ann. Rep. 1908 9, 229	„	„	detail der sculpturen.
289	id. 230	„	„	„ „ „
290	id. 232	„	„	„ „ „
291	id. 233	„	„	„ „ „
292	id. 234	„	„	„ „ „
293	id. 235	„	„	„ „ „
294	id. 236	„	„	„ „ „
295	id. 237	„	„	„ „ „
296	id. 238	„	„	„ „ „
297	id. 239	„	„	„ „ „
298	id. 241	„	„	algemeen gezicht op de grotten.
299	id. 242	„	„	„ „ „ „ „
300	Dir. Gen. Ann. Rep. 1907/8, 52	„	Ellora	grot no. 10, eerste verdieping van buiten.
301	id. 54	„	„	id., detail van de eerste verdieping.
302	id. 59	„	„	grot no. 12. sculpturen der tweede verdieping.
303	id. 61	„	„	id., algemeen gezicht.

olg-num-ner.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
304	Dir. Gen. Arnn. Rep. 1907/8. 64	Hyderabad	Ellora	grot no. 14, sculpturen.
305	id. 65	-	-	- -
306	id. 66	-	-	- -
307	id. 67	-	-	- -
308	id. 68	-	-	- -
309	id. 69	-	-	- -
310	id. 71	-	-	id., algemeen gezicht.
311	id. 92	-	-	grot no. 15, algemeen gezicht.
312	id. 93	-	-	grot no. 16, algemeen gezicht.
313	id. 94	-	-	- - -
314	id. 96	-	-	- - -
315	id. 95	-	-	id., sculpturen.
316	id. 97	-	-	- -
317	id. 98	-	-	- -
318	id. 103	-	-	- -
319	id. 109	-	-	id., zijkapel.
320	id. 116	-	-	id., zijkanten.
321	id. 117	-	-	- -
322	id. 118	-	-	- -
323	id. 120	-	-	- -
324	List. Ind. Mus. 1900. 15	Burdwan	Barakar	tempels 1 en 2, terzijde.
325	id. 27 b.	Champaran	Lauriya Navandgarh	Açoka-zuil.
326	id. 35	Cuttack	Jajpur	Garuḍa-zuil.
327	id. 37	-	-	beeld van Indrāṇī.
328	id. 38	-	-	beeld van Varāhī.
329	id. 50	Gaya	Buddha Gaya	de groote tempel.
330	id. 73	-	Ghenjan	beeld van een Bodhisattva.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
331	List. Ind. Mus. 1900, 145	Manbhum	Dulmi	beeld van Durgā.
332	id. 184	Muzaffar-pur.	Bakhra	leeuwenkapiteel van Açoka-zuil.
333	id. 217	Puri	Bhuvaneç-vara	tempels aan den weg, rechterkant.
334	id. 219	„	„	id., Oostelijk van Yameçvara-tempel, linker helft.
335	id. 220	„	„	id., rechter helft.
336	id. 245	„	„	tempel van Içāneçvara, van het Zuid-Oosten.
337	id. 246	„	„	id., het heiligdom.
338	id. 281	„	„	tempel van Mukteçvara.
339	id. 285	„	„	tempel van Paraçurāmeçvara, van het Zuid-Westen.
340	id. 286	„	„	id., achterkant.
341	id. 292	„	„	tempel van Rājarāṇi, van het Zuid-Oosten.
342	id. 293	„	„	id., West-kant.
343	id. 298	„	„	id., Zuid-kant van het heiligdom.
344	id. 299	„	„	„ „ „ „ „
345	id. 300	„	„	tempel van Siddheçvara.
346	id. 327a	„	„	Vindu-sāgara-vijver.
347	id. 331	„	Konarak	Sūrya Deul of zwarte pagode, van het Zuid-Westen.
348	id. 334	„	„	id., van het Oosten.
349	id. 336	„	„	id., deur aan den Oost-kant.
350	id. 349	„	„	id., beelden van olifanten.
351	id. 363	„	„	id., pilaster-figuren.
352	id. 364	„	„	„ „ „

Volgnummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
353	List. Ind. Mus. 1900, 367	Puri	Puri	tempel van Jagannātha, van het Zuid-Oosten.
354	id. 369	„	„	id., Zuid-kant.
355	id. 370	„	„	id., leeuwenpoort.
356	id. 384	„	„	id., beeld van Gaṅgā.
357	id. 409	„	Udayagiri	gezicht op de Rāṇi Gumphā.
358	id. 973	Peshawar	Jamalgarhi	beelden van Buddha's.
359	id. 974	„	„	beelden van Buddha's.
360	id. 975	„	„	beelden van Bodhisattva's.
361	id. 977	„	„	„ „ „
362	id. 980	„	„	„ „ „
363	id. 982	„	„	„ „ „
364	id. 986	„	„	tooneelen uit het leven van Buddha.
365	id. 988	„	„	geboorte van Buddha.
366	id. 989	„	„	tooneelen uit het leven van Buddha.
367	id. 990	„	„	„ „ „ „ „ „
368	id. 991	„	„	„ „ „ „ „ „
369	id. 994	„	„	„ „ „ „ „ „
370	id. 996	„	„	„ „ „ „ „ „
371	id. 997	„	„	„ „ „ „ „ „
372	id. 998	„	„	„ „ „ „ „ „
373	id. 999	„	„	„ „ „ „ „ „
374	id. 1000	„	„	„ „ „ „ „ „
375	id. 1001	„	„	„ „ „ „ „ „
376	id. 1002	„	„	„ „ „ „ „ „
377	id. 1004	„	„	de zoogenaamde Gigantomachia.
378	id. 1005	„	„	gebeeldhouwd kapelletje.
379	id. 1006	„	„	tooneelen uit het leven van Buddha.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
380	List. Ind. Mus. 1900, 1007	Peshawar	Jamalgarhi	friezen met dergelijke tooneelen.
381	id. 1008	„	„	friezen met jātaka-tafreelen.
382	id. 1009	„	„	„ „ „ „
383	id. 1010	„	„	„ „ „ „
384	id. 1013	„	„	gevleugelde wezens en friezen met tooneelen uit het leven van Buddha.
385	id. 1014	„	„	gevleugelde wezens en fragmenten.
386	id. 1015	„	„	geornamenteerde paneelen.
387	id. 1016	„	„	basis en kapiteel (Indo-Corinthisch).
388	id. 1024	„	Karamar	fragment van ūrdhvapaṭṭa.
389	id. 1037	„	Lorian Tangai.	kleine stūpa.
390	id. 1041	„	„	id., friezen van de basis.
391	id. 1042	„	„	beelden van Buddha's en Bodhisattva's
392	id. 1043	„	„	„ „ „ „
393	id. 1044	„	„	„ „ „ „
394	id. 1046	„	„	„ „ „ „
395	id. 1047	„	„	„ „ „ „
396	id. 1048	„	„	„ „ „ „
397	id. 1049	„	„	Buddha met twee volgelingen.
398	id. 1050	„	„	„ „ „ „
399	id. 1051	„	„	kapel met Buddha en volgelingen.
400	id. 1052	„	„	reliëf met Buddhavereering.
401	id. 1053	„	„	reliëf met geboorte van Buddha.
402	id. 1054	„	„	reliëf met Buddha's uittocht.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
403	List. Ind. Mus. 1900, 1056	Peshawar	Lorian Tangai.	reliëf met Buddha's terugkeer uit den Trayastrimça-hemel.
404	id. 1057	-	-	reliëf met Indra, Buddha vereerend.
405	id. 1059	-	-	reliëf met nirvāṇa.
406	id. 1062	-	-	friezen met tooneelen uit Buddha's leven.
407	id. 1064	-	-	- - - -
408	id. 1065	-	-	reliëfs op zijpaneelen van stūpa-nissen.
409	id. 1066	-	-	topstuk van het vorige.
410	id. 1067	-	-	ander topstuk.
411	id. 1168	-	Swat-dal.	verzameling Buddhistische sculpturen.
412	Ann. Rep. South. Circle 1904/5, 711	Chingleput	Mahabalipuram.	maṇḍapa vóór den nieuwen tempel.
413	id. 712	-	-	tempel op de rots (oude vuurtoren), van het Noord-Oosten.
414	id. 714	-	-	Mahiṣamardhani-grot.
415	id. 715	-	-	strand-tempel, van het Zuid-Westen.
416	id. 716	-	-	id., van het Noord-Westen.
417	id. 718	-	-	Bhīma's ratha, van het Westen.
418	Ann. Rep. South. Circle 1905/6, 1154	-	-	Pāṇḍava-ratha's, van het Noord-Westen.
419	id. 1156	-	-	rotssculptuur (Arjuna's boete), linker helft.

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
420	Ann. Rep. South. Circle 1905/6. 1157	Chingleput.	Mahabalipuram.	rotssculptuur (Arjuna's boete), rechter helft.
421	id. 1160	"	"	Dharmarāja's ratha, van het Noord-Westen.
422	id. 1162	"	"	rotssculptuur en onafgewerkte grot.
423	id. 1162	"	"	Kṛṣṇa's maṇḍapa.
424	id. 1165	"	"	Rāmanuja Jiv maṇḍapa.
425	id. 1166	"	"	onafgewerkte grot naast de rotssculptuur.
426	id. 1167	"	"	tweede rotssculptuur.
427	id. 1168	"	"	Ganeça-tempel.
428	id. 1169	"	"	maṇḍapa no. 25.
429	id. 1170	"	"	maṇḍapa no. 52.
430	id. 1171	"	"	maṇḍapa no. 21.
431	id. 1172	"	"	onafgewerkte rots.
432	id. 1175	"	"	maṇḍapa no. 44.
433	id. 1176	"	"	onafgewerkte grot bij den vuurtoren.
434	id. 1177	"	"	maṇḍapa no. 50.
435	id. 1178	"	"	eerste Pidari ratha.
436	id. 1180	"	"	Pidari ratha's, van het Zuid-Oosten.
437	id. 1183	"	"	onafgewerkte grot.
438	Ann. Rep. South. Circle 1907/8, 1705	"	"	strandtempel, van het Westen.
439	id. 1706	"	"	id., van het Zuid-Westen.
440	id. 1708	"	"	gezicht op de Pāṇḍava ratha's.
441	id. 1709	"	"	tempel op de rots (oude vuurtoren).

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
442	List. Ind. Mus. 1900. 2208	Chingleput.	Mahabalipuram.	Dharmarāja's maṇḍapa.
443	id. 2209	„	„	Kapul Içvara's maṇḍapa.
444	id. 2210	„	„	Kṛṣṇa's maṇḍapa.
445	id. 2211	„	„	Pañca Pāṇḍava maṇḍapa.
446	id. 2212	„	„	Vaiṣṇava grot.
447	id. 2214	„	„	Yamapurī grot.
448	id. 2215	„	„	tempel op de rots (oude vuurtoren).
449	id. 2216	„	„	onafgewerkte grot.
450	id. 2217	„	„	ongeïdentificeerde grot.
451	id. 2218	„	„	„ „
452	id. 2219	„	„	„ „
453	id. 2223	„	„	gezicht op de Pāṇḍava ratha's.
454	id. 2224	„	„	Bhīma's ratha.
455	id. 2225	„	„	Dharmarāja's ratha.
456	id. 2226	„	„	Draupadī's en Arjuna's ratha.
457	id. 2227	„	„	Ganeça's ratha.
458	id. 2232	„	„	rotssculptuur (Arjuna's boete).
459	id. 2234	„	„	andere rotssculptuur.
460	id. 2235	„	„	algemeen gezicht op den strand-tempel.
461	id. 2237	„	„	tempel, Noordelijk van het dorp.
462	id. 2238	„	„	nieuwe tempel.
463	id. 2239	„	„	„ „
464	id. 2240	„	„	maṇḍapa vóór den nieuwen tempel.
465	id. 2278	Kistna.	Chezarla.	tempel van Kapoteçvara.
466	id. 2293	Madura.	Madura.	groote tempel, van het Noorden.
467	id. 2294	„	„	id., van het Zuiden.

Volgnummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
468	List. Ind. Mus. 1900. 2295	Madura.	Madura.	groote tempel. Oostelijke gopura.
469	id. 2296	"	"	id., Zuidelijke gopura. Noord-kant.
470	id. 2297	"	"	id., Westelijke gopura, van buiten.
471	id. 2298	"	"	id., Westelijke gopura met stuk van den vijver.
472	id. 2299	"	"	id., vijver.
473	id. 2300	"	"	id., hoek van den vijver met gopura.
474	id. 2301	"	"	" " " " " "
475	id. 2302	"	"	id., Pudu maṇḍapa, ingang.
476	id. 2305	"	"	id., zuilen van Pudu maṇḍapa.
477	id. 2311	"	"	id., zuil met architectuur, Pudu maṇḍapa.
478	id. 2312	"	"	" " " " "
479	id. 2319	"	"	" " " " "
480	id. 2324	"	"	Teppa-kulam.
481	id. 2326	"	"	Tirumalla Nāyak's paleis, binnenhof.
482	id. 2333	"	Ramesvaram.	tempel van Rāmeçvara, Zuidelijke gopura, van buiten.
483	id. 2334	"	"	idem.
484	id. 2335	"	"	id., Zuidelijke gopura van binnen.
485	id. 2338	"	"	id., Westelijke gopura.
486	id. 2339	"	"	id., vijver, prakara en maṇḍapa's.
487	id. 2345	"	"	id., kolonnade
488	id. 2347	"	"	" "
489	id. 2348	"	"	" "

Volg-nummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
490	List. Ind. Mus. 1900, 2351	Madura.	Ramesvaram.	tempel van Rāmeçvara. zuilen in den tempel.
491	id. 2352	"	"	id., zuilen met yali's in de buitengaanderij.
492	id. 2353	"	"	id., zuilen met menschenfiguren.
493	id. 2354	"	"	" " " "
494	id. 2355	"	"	" " " "
495	id. 2357	"	"	" " " "
496	id. 2373	South Arcot	Tiruvadi.	Çiva tempel, algemeen gezicht.
497	id. 2375	"	"	id., veranda van de tweede prakara.
498	id. 2384	Tanjore.	Kumbakonam.	algemeen gezicht van achter Sarangapāṇi en Someçvara tempels.
499	id. 2385	"	"	id., vanachter Sarangapāṇi-tempel.
500	id. 2386	"	"	tempel van Kumbheçvara, gopura met kolonnade, van binnen.
501	id. 2392	"	"	id., een ratha.
502	id. 2396	"	"	id., zilveren vāhana (papegaai) en ratha.
503	id. 2397	"	"	id., vāhana (stier).
504	id. 2398	"	"	id., vāhana (bhūta).
505	id. 2405	"	"	Mahamagha vijver.
506	id. 2409	"	"	tempel van Nāgeçvara, achtergopura.
507	id. 2411	"	"	id., achterkant van het heiligdom.
508	id. 2412	"	"	id., details van de basis van het heiligdom.

Volgnummer.	No. Br.-Indië.	Staat of district.	Plaats.	Omschrijving.
509	List. Ind. Mus. 1900, 2416	Tanjore.	Kumbakonam.	tempel van Rāmasvāmi, voor-gopura.
510	id. 2420	"	"	tempel van Sārangapāṇi, voor-gopura.
511	id. 2427	"	Tanjore.	groote tempel, tweede ingangs-gopura, van voren.
512	id. 2429	"	"	id., eerste en tweede ingangs-gopura, van achteren.
513	id. 2438	"	"	id., groote toren en Caṇḍikeçvara-heiligdom.
514	id. 2462	Trichinopoly.	Perambalur	oude Çiva-tempel.
515	id. 2463	"	Srirangam.	groote tempel, gopura.
516	id. 2464	"	"	id., andere gopura.
517	id. 2465	"	"	" " "
518	id. 2466	"	"	" " "
519	id. 2467	"	"	id., Roya gopura.
520	id. 2470	"	Tirumalavadi.	tempel van Vaidyanātha, Oostelijke gopura.
521	id. 2472	"	"	id., achterkant.
522	id. 2473	"	"	id., Amman heiligdom.
523	id. 2479	—	Tillastanam.	Gṛhasthāneçvara tempel, Oostelijke gopura.
524	id. 2480		"	id., Noord-kant.
525	id. 2481		"	id., toren in de tweede prakara.

BIJLAGE Q.

VOORLOOPIGE LIJST

VAN

MONUMENTEN.

II

MIDDEN-JAVA.

Residentie.	Afdeeling.	District.	Desa.
Semarang	Koedoes	Koedoes	hoofdpl. Koedoes
"	Salatiga	Ambarawa	Tjandi
"	"	"	Rawabani
Soerakarta	Modjosragen	Karang-pandan	Soekoeh
"	"	"	(Tjeto)
"	Klaten	Prambanan	Plaosan
"	"	"	Tj. Sewoe
"	"	"	"
"	"	"	"
"	"	"	"
Jogjakarta	Kalassan	Prambanan	(Prambanan)
"	"	Brebah	Tjandi Sari
"	"	"	Kalasan
"	"	Sorogedoeg	Sorogedoeg
"	"	"	Tj. Idjo
"	"	"	Petoesan
Kedoe	Magelang	Bandoengan	Tjampoerredja
"	"	Salaman	Boro-Boedoer
"	"	"	Bodjenalon
"	"	Moentilan	Sengi
"	"	"	"
"	"	"	Kragawanan
"	"	"	Mendoet

Monument.	Opname	Laatste contrôle
manara en poort.	Rapp. 1910 p. 148 sqq.	1911
tempels van Gedong Sanga (zes).	Rapp. 1910 p 226 sqq.	1910
Tjandi Doekoeh.	Rapp. 1910 p. 237 sq.	1910
drie poorten en tempelgebouw.	Rapp. 1910 p. 110 sqq.	1910
fundamenten van Tjeto.	niet opgenomen.	Verb. p. 195 sq.
Tjandi Plaosan (twee).	Rapp. 1909 p. 132 sqq.	1912
Tjandi Sewoe (hoofdtempel en bijtempels).	Rapp. 1909 p. 130 sqq.	1912
Tjandi Boebrah.	Rapp. 1909 p. 129 sq.	1912
Tjandi Loemboeng (hoofdtempel en bijtempels).	Rapp. 1909 p. 127 sq.	1912
Tjandi Sadjiwan.	Rapp. 1910 p. 97 sqq.	1912
Tjandi Prambanan (acht tempels en bijtempels).	Rapp. 1909 p. 54 sqq.	1912
Tjandi Sari.	Rapp. 1909 p. 47 sqq.	1912
Tjandi Kalasan.	Rapp. 1909 p. 46 sq.	1912
Kraton van Ratoe-baka.	Rapp. 1909 p. 122 sq.	1909
Tjandi Idjo.	Rapp. 1909 p. 125 sq.	1909
nissen.	Rapp. 1909 p. 127.	1909
Tjandi Selagriya.	Rapp. 1911 p. 196 sqq.	1911
Tjandi Boro-Boedoer.	monographie in bewerking.	1912
Tjandi Pawon.	(Rapp. 1911 p. 210).	1912
Tjandi Asoe.	Rapp. 1911 p. 221 sq.	1911
Tjandi Pendem.	Rapp. 1911 p. 222.	1911
Tjandi Loemboeng.	Rapp. 1911 p. 223.	1911
Tjandi Mendoet.	Rapp. 1911 p. 231 sqq.	1911

Residentie.	Afdeeling.	District.	Desa.
Kedoe	Temanggoeng	Parakan	Pring-apoes
„	„	Kaloran	Djoebelan
„	Poerworedjo	Kemiri	Kali-glagah
„	„	Pitoeroeh	Kesawèn
„	Wonosobo	Garoeng	
„	„	„	Zuid-Diëng
Banjoemas	Bandjarnegara	Batoer	Noord-Diëng
„	„	„	„
„	„	„	„
„	„	„	„
„	„	„	„
Pekalongan	Batang	Keboemen	Sigemploeng

Monument.	Opname.	Laatste contrôle
Tjandi Pring-apoes.	Rapp. 1911 p. 271 sqq.	1911
Gedong Sanga (drie tempels).	Rapp. 1911 p. 292 sqq.	1911
grottempels (drie).	Rapp. 1911 p. 306 sqq.	1911
grottempel.	Rapp. 1911 p. 308 sq.	1911
trap naar het Diëng-plateau.	in behandeling.	1910
bekleedingsmuur.	„	1912
Ardjoena-tempelgroep (vijf).	„	1912
Tjandi Bima.	„	1912
Tjandi Gatotkatja.	„	1912
Tjandi Dwarawati.	„	1912
waterleiding.	„	1912
trap naar het Diëng-plateau.	„	

Uittreksel

UIT HET

Verslag over de oudheidkund ge werkzaamheden in Pasè
in het vierde kwartaal 1912.

UITGEBRACHT DOOR

J. J. de Vink.

In het voorgaand rapport meldde ik, dat ik in dit laatste kwartaal mijn werkzaamheden in Peuët-Ploh-Peuët zou vervolgen. Door vele en zware regens kon in de maanden November en December weinig gewerkt worden.

In October hielden de teekenaars zich hoofdzakelijk bezig met het in inkt brengen van enkele teekeningen, behoorende bij het rapport over het derde kwartaal, zoodat ik deze geheel gereed met het daarbij behoorende register den 31sten October kon verzenden.

Zelf werkte ik voornamelijk op *Peuet-Ploh-Peuët*, terwijl ik door Habib Tjoet de graven, welke niet zichtbaar waren, liet uitgraven en opstellen. Ook vond ik bij het omhalen van den grond nog enkele grafsteenen, welke alle op één na onversierd waren.

Oostelijk op het terrein van Peuët-Ploh-Peuët lag een plat afgeknotte heuvel ter hoogte van ± 1 M., welke ik geheel liet weggraven; zoodoende werden vele steenen blootgelegd alsook vier verhoogingen, opgetrokken uit rooden baksteen, van 40 c. M. hoogte en alle van rechthoekigen vorm. Op twee dezer verhoogingen bevonden zich vier graven, tezamen acht steenen; de beide andere hadden elk slechts één graf,

bestaande uit twee steenen. Hierbij meen ik te moeten opmerken, dat het terrein zelf uit zandgrond en de heuvel uit harde klei bestaat, zoodat men mag veronderstellen, dat deze graven met opzet onzichtbaar gemaakt zijn.

Bij de ontgraving vond ik slechts een koperen munt, eenige scherven van een porceleinen schenkkan (?) en fragmenten van een koperen en een steenen lamp, van welke laatste ik een reconstructie-teekening maakte.

In November vond ik gelegenheid het terrein met behulp van de teekenaars op te meten. Toen ik daarna wilde aanvangen met fotografeeren, werd ik door een zware ziekte aangetast, tengevolge waarvan de werkzaamheden van 6 tot 27 December gestaakt moesten worden.

In dit kwartaal werd voor *f* 749, 37 verwerkt.

Tevens veroorloof ik mij aan dit rapport de volgende bijzonderheden toe te voegen.

Van 1 tot 5 November ben ik met mijn gids en teekenaars naar Leboe' Roeseb geweest, waar ik op aanwijzing van luitenant J. v. d. Rest twee gravencomplexen aantrof. Het eerste was Toengoe Batoe Poetie in de verlaten kampong Aloeë Ngom (Moekim Habib Kroeëng) ten Zuiden van de Kroeëng Pasè (geen minassa). Dit complex heeft zijn naam te danken aan een graf van twee steenen van wit marmer, zeer grof bewerkt zonder inscriptie of ornament. Hier waren zeven graven, tezamen van dertien steenen, zichtbaar, waarvan twee graven uit drie beschreven steenen bestonden; één steen is misschien door een grooten boom overgroeid.

Daar de tijd te beperkt was, deed ik alleen een algemeene opname van het geheele complex. Op den terugweg kwamen wij langs Tjot Madi, een kleine verhevenheid in een groote alang-alang-vlakte, waarop wij één graf van twee steenen aantroffen met zeer mooi gestyleerd letterschrift, waarvan ik eveneens een opname maakte. Tijdens mijn verblijf ter plaatse vond ik nog een zestal complexen zonder beteekenis.

Bij mijn vertrek deed ik de reis over Poenteuët, waar ik op een heuvel zeer veel graven aantrof, alle echter zonder ornament of inscriptie: slechts één vertoont een letterteeken. Genoemde heuvel ligt op de grens van Blang Seureukoej. Voorts vond ik in kampong Blang Mangat in het landschap van denzelfden naam, Minassa Kajeh Manjang, op de kamponggrens drie beschreven graven, bestaande uit vijf steenen.

Lho' Seumawé, 10 Januari 1913.

12